

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον ἐδημοσιεύθη πρό τινας διὰ τῶν πλείστων μεγάλων περιοδικῶν τῆς Βοραιοαμερικανικῆς Συμπολιτείας συγχρόνως, προσέλαβε δὲ οὕτως οἰονεὶ ἐπίσημον χαρακτήρα. Συγγραφεὺς αὐτοῦ εἶνε ἀνὴρ ἐπιφανῆς, ὁ πρύτανης τοῦ Χαρθαρδείου Πανεπιστημίου Ἐλιοτ, ἕτερος δ' ἐξοχὸς ἀμερικανὸς παιδαγωγὸς ὁ Βούτλερ ἐξῆρε τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ δημοσιεύματος καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν, ὅπως διὰ τῆς πολλαπλῆς δημοσιεύσεως καταστή ἄγνωστον εἰς πάντα τὸν ἀμερικανικὸν λαόν. Μετάφρασιν αὐτοῦ παρέχομεν καὶ ἡμεῖς φρονούντες, ὅτι πολῦτιμον παρέχομεν ἀνάγνωσμα εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. Καθόσον, καίτοι τὸ ὑπὸ τοῦ ἀμερικανοῦ σοφοῦ ἀναπτυσσόμενον πρόγραμμα τελείας ἐθνικῆς ἀγωγῆς ἀφορᾷ ἰδίως καὶ τοὺς πολίτας δημοκρατουμένης χώρας, οὐχ ἤττον ἐφαρμόζεται κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἐπὶ πάσης ἐλευθέρας πολιτείας, ἐν ἣ κυριαρχεῖ ὁ λαὸς διὰ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας.

Σ. τ. Δ.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

Α'

Πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ φρονούντες ὅτι ἡ λαϊκὴ παιδαγωγία συνίσταται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀριθμῆσεως. Ἄλλὰ ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτὰ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν ὀφείλει ν' ἀποβλέπη ἡ ἀγωγή, εἶνε μόνον μέσα πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶνε νὰ καταστήσῃ τὸν παῖδα ἱκανὸν νὰ ζήσῃ βίον λελογισμένον καὶ κανονικόν.

Ἐν πάσῃ πεπολιτισμένη κοινωνίᾳ τὸ ἑναετὲς παιδίον πρέπει ἤδη νὰ γνωρίζῃ ν' ἀναγινώσκῃ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ ἀριθμῇ. Διδάσκαλοι ἐπιτήδευοι καὶ σχολαὶ καλῶς διευθυνόμεναι διδάσκουσι σήμερον συγχρόνως ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ συλλαβισμόν· ὁ παῖς γράφει πάσας τὰς λέξεις, ἄς ἀναγινώσκει, καὶ φυσικῶς συλλαβίζει, καθ' ὅσον γράφει. Οὕτω δὲ τὸ οὖς, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ χεὶρ συνεργάζονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἀπόκτησιν τῆς τέχνης τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς τέχνης τῆς γραφῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀριθμητικὴν, οἱ πλείστοι τῶν περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχολουμένων ὁμοφώνως παραδέχονται ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ἀπαραιτήτων διὰ πάντα πεπαιδευμένον ἄνθρωπον πρὸς ἀριθμητικῶν γνώσεων εἶνε ἐν συνόλῳ μικρόν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιβραδύνηται ἡ ἀληθῆς ἀγωγή τοῦ παιδὸς διὰ τῆς μεταδόσεως εἰς αὐτὸν φόρτου γνώσεων, αἵτινες θὰ τῷ εἶνε ἄχρηστοι ἐν τῷ βίῳ. Ἡ ἀνάγνωσις λοιπὸν, ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἀριθμητικὴ οὐδόλως εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Β'

Ὁ σκοπός, ὃν προτίθεται πᾶσα ἀγωγή ἐν οἰκδῆποτε κοινωνίᾳ μετατοπίζεται συνεχῶς ἀπώτερον, καθ' ὅσον ὁ ἐπιδιώκων αὐτὸν προχωρεῖ. Συμβαίνει ὅ,τι καὶ εἰς τὸν ἀναβάτην τῶν Ἄλπεων, ὅστις βλέπει ἀπομακρυνομένην τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, εἰς ἣν θέλει νὰ φθάσῃ, καθ' ὅσον ὑπερβαίνει τὰς κορυφάς, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐγώπιόν του κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, νέαι δὲ συνεχῶς παρουσιάζονται. Ἄλλ' ὅμως ὁ σταθερὸς σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶνε πάντοτε ἡ ἀπόκτησις τῆς γνώσεως, ἡ ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως τοῦ παράγειν καὶ τοῦ ἀπολαύειν καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ χαρακτῆρος.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ ἡμέτερῳ κόσμῳ ἡ ἀγωγή τοῦ ἐλευθεροῦ πολίτου εἶνε τι νέον, δὲν ἐννοεῖται ἀκόμη σαφῶς, τί δύναται αὕτη καὶ πρέπει νὰ κατορθώσῃ. Ὁ Πλάτων ἐν τῇ προτύπῳ αὐτοῦ πολιτείᾳ φρονεῖ ὅτι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις οὐδεμιᾶς ἀγωγῆς ἔχουσι ἀνάγκην. Θὰ φανῇ παράδοξον ὅτι φιλόσοφος ὑπέροχος, οἷος ὁ Πλάτων, τοιαύτην εἶχε γνώμην· ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι καὶ ἐν ταῖς Νοτίαις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἀμέσως προηγηθεῖσα γενεὰ ἐθεώρει ἀμάρτημα τὸ νὰ διδάσκηται ὁ ἐργάτης ἀνάγνωσιν, ὅτι ἐν τῇ φεουδαλικῇ κοινωνίᾳ ἡ παιδεία ἦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, οἵτινες ἐξ αὐτῆς ἠρύοντο κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν δυνάμιν των, ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἀρχεταὶ ἀπὸ τῶν πολέμων τοῦ Ναπολέοντος καὶ ὡς σκοπὸν προτίθεται νὰ παρασκευάσῃ μᾶλλον στρατιώτας καὶ ὑψηλοὺς νοήμονας τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος ἢ νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους ἐλευθεροὺς καὶ εὐτυχεῖς, ὅτι ἡ δημοσιὰ ἐκπαίδευσις ἐν Ἀγγλίᾳ ἀριθμεῖ βίον μόνον εἰκοσιν ἐπτὰ ἐτῶν, ὅτι τέλος καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ὁ κυριώτατος σκοπὸς τῆς δημοκρατικῆς παιδεύσεως, ἡ ἀνύψωσις δηλ. σύμπαντος τοῦ λαοῦ εἰς ὑπέρτερον βαθμὸν νοημοσύνης, ἠθικότητος καὶ εὐτυχίας, δὲν κατενόηθη ἐτι ἐπαρκῶς· διότι καὶ παρ' ἡμῖν πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἔργον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε μόνον νὰ προφυλάττῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν ἐπικινδύνων δεισιδαιμονιῶν καὶ θεωροῦσιν αὐτὴν ἢ ὡς ἀπλὴν ἀστυνομικὴν λειτουργίαν ἢ ὡς μέσον ἐπαυξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτος διὰ τῆς προόδου τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπαγγελματιῶν. Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὸν χρόνον νὰ τροποποιήσῃ τὰς ἰδέας καὶ ἄς μὴ κρίνωμεν μεθ' ὑπερβαλλούσης ἀστηρότητας ἐκείνους, οἵτινες ἐν τῇ παρουσίᾳ γενεᾶ σχηματίζουσιν ἀτελεῖ ἐν-

νοϊαν του σκοπού, ὃν ἡ ἀγωγή ἔχει ἐν ταῖς ἐλευθεραῖς πολιτείαις.

Γ'

Θὰ εἴπωμεν νῦν διὰ βραχέων, τίνα εἶνε ἐν τῇ σχολῇ τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μορφώσεως.

Εὐθύς ὡς ὁ παῖς καταστῆ ἱκανὸς νὰ μεταχειρίζεται εὐχερῶς τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς, ὡς ἀνωτέρω ἐκάλεσα τὴν ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμῆσιν, ἀλλὰ καὶ ἐνῶ ἔτι ἐξοικειοῦται πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν, πρέπει νὰ ἀρχίσῃ νὰ καλλιεργῆται ἐν αὐτῶ ἡ δύναμις τοῦ παράγειν καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀπολαύειν, καὶ τοῦτο διὰ τῆς στοιχειώδους γνώσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ἐν τῇ δημοκρατικῇ σχολῇ ἔπρεπεν ἡ σπουδὴ τῆς φύσεως νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῶν κατωτάτων τάξεων ἔπρεπε πάντες οἱ διδάσκαλοι νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ διδάσκωσι τὰ στοιχεῖα τῆς φυσικῆς γεωγραφίας, τῆς μετεωρολογίας, τῆς βοτανικῆς, τῆς ζωολογίας οὕτως, ὥστε νὰ παρέχωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς ἐννοίαν τινὰ κεφαλαιώδη μὲν, ἀλλ' ἀρμονικὴν τοῦ περιστοιχίζοντος αὐτὸν κόσμου. Τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ ἔργου τοῦ δημοδιδασκάλου ὑπῆρξεν ὅλως ξένη εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀμέσως προηγηθείσης γενεᾶς. Ἀλλὰ σήμερον κατανοεῖται ὁσήμερον κἀλλιον ὅτι πρὸς τὸ ἰδεῶδες τοῦτο ὀφείλουσι νὰ τείνωσιν καὶ προσπάθειαι πάντων τῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς παιδαγωγίας ἀφιερουμένων.

Ὀλίγω ὕστερον, ὅταν ἡ διάνοια τοῦ παιδὸς μᾶλλον ἀναπτυχθῆ, πρέπει νὰ προστεθῆ ὡς μάθημα ἡ χημεία καὶ ἡ φυσικὴ, ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου δὲ ἡ ὀγδόου ἔτους κατὰ τὴν νοημοσύνην καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ παιδὸς νὰ διδαχθῆ ἡ γεωμετρία, ἡ ἐπιστήμη τῶν σχημάτων. Εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο μάθημα πρέπει ν' ἀφιερῶθῃ ἐπὶ συνεχῇ ἐξ ἡ ἑπτὰ ἔτη μέρος τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ χρόνου, ὃν δύναται ὁ παῖς κατὰ τὸ παρὸν νὰ διαθέτῃ πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐξοικειώσις τις πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν καὶ διὰ στοιχειώδους ἔτι σπουδῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐπιτυγχανομένη εἶνε διὰ τὸν παῖδα πηγὴ ἐνδιαφέροντος καὶ τέρψεως, χωρὶς οὐδὲν νὰ παρακωλύῃ τὴν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμητικὴν πρόοδον, ἥτις τὸν ἀντικεινὸν μάλιστα διευκολύνεται.

Δ'

Καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ ὄψιν τοῦ περιστοιχίζοντος κόσμου ἔπρεπεν ὡσαύτως ἐνωρὶς νὰ στραφῆ ἡ προσοχὴ τοῦ παιδὸς, ἐνωρὶς τὴν ἀνθρωπίνην ὄψιν. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔπρεπε βαθμῶδ' ἐνδεῶς νὰ διέλθῃ πρὸ τῶν ὁμμάτων αὐτοῦ, εὐθύς ὡς ἀρχίσῃ ν' ἀναγνώσῃ ἀκόπως. Καὶ ἡ γεωγραφία δύναται ὄχι ὀλιγώτερον τῆς ἱστορίας καὶ πρὸς αὐτὴν συσχετιζομένη νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς

διδασκαλίαν. Παραπλευρῶς δὲ πρὸς τὰς πραγματικὰς ταύτας μαθήσεις σπουδαῖαν θέσιν ἠδύναντο νὰ κατέχωσι τὰ φιλολογικὰ προϊόντα τῆς φαντασίας διὰ τε τὴν εὐγένειαν τῶν παραδειγμάτων καὶ διὰ τὸ τερπνὸν αὐτῶν. Ἄλλ' εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἀρίστη πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν φανταστικὴ φιλολογία δὲν ἐγράφη ἀκόμη. Ἡ μυθολογία, αἱ διηγήσεις τῆς Π. Διαθήκης, οἱ περὶ μαγισσῶν μῦθοι, αἱ ἱστορικαὶ μυθιστορίαι, πάντα ταῦτα, δι' ὧν τρέφομεν τὸ παιδικὸν πνεῦμα, ἐνέχουσι πολλὰ τὰ βάρβαρα, ταπεινὰ καὶ τετριμμένα. Καὶ ἴσως εἰς τὴν μετάδοσιν ταύτην ἰδεῶν ἀνηθικῶν, κλόγων καὶ ἀπανθρώπων εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἀλληλοδιαδόχων γενεῶν ἠδύνατό τις νὰ ἀποδώσῃ τὴν βραδύτητα ἐν τῇ ἐπιτελουμένῃ ἠθικῇ προόδῳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Πρὸς καθυσύχασιν τοῦ φόβου τούτου παρέρχεται ἀπαρατήρητον ὅ,τι κακὸν ὑπάρχει εἰς τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν διδόμενα βιβλία κατὰ τοῦτο ὁμοιάζομεν πρὸς μητέρα, ἥτις θὰ ἐδίδεν εἰς τὸ τέκνον τῆς γάλα πλήρες ἀκαθαρσιῶν, διςχυρίζομένη ὅτι ὁ ὄργανισμὸς τοῦ παιδίου δὲν θ' ἀπορροφήσῃ αὐτάς. Ἀλλὰ δὲν εἶνε παράλογον ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς τροφῆς, ἢν εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν συνείδησιν τῶν τέκνων ἡμῶν παρέχομεν, νὰ εἰμῆθα ὀλιγώτερον εὐλαβεῖς καὶ προσεκτικοὶ ἢ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς εἰς τὸν στόμαχον αὐτῶν παρεχομένης; Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα μόνον διὰ γεγονότων νὰ τρέφωμεν τὰ νεαρὰ πνεύματα. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ εὐρέος κύκλου τῆς τέχνης καὶ τῆς φιλολογίας εἶνε καὶ αὐτὴ γεγονός, καὶ γεγονός, ὅπερ οὐδεὶς ἀνθρώπος ὄφειλε ν' ἀγνοῇ, διότι τὰ φιλολογικὰ καὶ τεχνικὰ ἔργα ἀποτελοῦσι σπουδαῖον μέρος τοῦ περιστοιχίζοντος ἡμᾶς κόσμου.

Ε'

Εἰς τὴν ἀγωγήν τοῦ πλείστου μέρους τῶν παιδῶν σημαντικῶς συμβάλλεται καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὰ καθημερινὰ ἔργα τῶν ἀγρῶν ἢ τοῦ οἴκου. Σήμερον ὅμως ἐνεκα τῆς βαθμηδὸν αὐξούσης ἐπισωρεύσεως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τῆς μεγίστης κατανομῆς τῆς ἐργασίας, ἥτις εἶνε ὁ κύριος χαρακτῆρ τῆς νεωτέρας βιομηχανίας, ἡ λαμπρὰ αὐτὴ συμβολὴ εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ἡλαττώθη ἱκανῶς.

Ἄλλ' ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς ἡ γεωργία περισσότερον ἐτιμᾶτο. Ἀνάγκη λοιπὸν ἡ σχολὴ ν' ἀναπληρῶι ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπὸ τε τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ἐποψίν ὅ,τι λείπει εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν, νὰ διδάσκῃ αὐτὰ δι' ἄλλου τρόπου ὅ,τι ὅλως φυσικῶς ἐμάνθανον ἐν τῷ ἀγροτικῷ βίῳ διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ ἔργα τῶν γονέων. Σπουδαιότατον κατὰ ταῦτα καθῆκον ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἀγωγήν ἐν πάσῃ μεγάλῃ πόλει νὰ διδάσκῃ εἰς τοὺς παῖδας

τὰ χειροτεχνικὰ ἐκεῖνα ἔργα, δι' ὧν καλλιεργεῖται ἡ ὑπομονή, τὸ προορατικὸν καὶ ἡ ὑγιῆς κρίσις.

Σ'

Ὄφειλε τέλος ἡ σχολὴ νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς διὰ τῶν παραγγελημάτων, διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ διὰ τῶν μετὰ κρίσεως ἐκλεγομένων ἀναγνωμάτων ὅτι ὁ σκοπὸς, εἰς ὃν πρὸ παντὸς ἑκάστος ὀφείλει νὰ τείνῃ, εἶνε ἡ ἰσχὺς καὶ μετ' αὐτῆς ἡ εὐμένεια τοῦ χαρακτῆρος. Δραστηριότης, ἐπιμονή, ἀφιλοκένδεα, φιλαλήθεια ἐν τε τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις εἶνε ἀρεταί, αἵτινες ἔπρεπε νὰ ἐμφυτευθῶσι καὶ θάλωσιν ἐν τῇ παιδικῇ καρδίᾳ ἤδη ἀπὸ τῆς σχολικῆς φοιτήσεως. Καὶ εἰς πολλοὺς μὲν τῶν παιδῶν αὐταὶ ἐμβάλλονται ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐστίας, ἀλλ' εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς ἤττον εὐτυχεῖς μόνη ἡ σχολὴ ἔχει καθῆκον νὰ ἐνσπείρῃ καὶ καλλιεργῆσῃ αὐτάς.

Ἄξιον ὡσαύτως θὰ ἦτο νὰ διδαχθῆ εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι ἡ διὰ τὸν ἰδιώτην ἀρετὴ εἶνε ἐξ ἴσου ἀρετὴ καὶ διὰ σύνολον ἀνθρώπων, εἴτε χωρὶον εἶνε τὸ σύνολον τοῦτο, εἴτε πόλις, εἴτε λαὸς ὀλόκληρος, ὅτι ἡ ἠθικὴ καθ' ἣν κυβερνᾶται τὸ κράτος, ἡ αὐτὴ κυβερνᾶ καὶ ἑκάστον ἄτομον, καὶ ὅτι ἡ φιλαυτία, ἡ φιλαργυρία, τὸ ψεῦδος καὶ ἡ σκληρότης εἶνε τόσον ἀποτρόπαιοι εἰς σύνολον ἀνθρώπων ἀπαντῶσαι, ὅσον καὶ εἰς ἕνα ἀνθρώπον.

Τοιοῦτός τις, νομίζω, ἔπρεπε νὰ εἶνε ὁ καθόλου χαρακτῆρ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς. Ἐν τοιοῦτῳ πνεύματι αὐτὴ δὲν ἐκτελεῖται ἀκόμη εἰμὴ ὑπὸ τῶν εὐφροσύνων διδασκάλων καὶ εἰς μέρη ἄτινα ἐξ ἰδίων ὅλως λόγων ἔχουσι κἀλλιον κατηρησμένας τὰς σχολὰς τῶν. Ἄλλ' ἐάν τὸ ἰδεῶδες τοῦτο τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς ἀπέχῃ ἔτι πόρρω ἡμῶν, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ νομίσωμεν ὅτι εἶνε καὶ ἀπραγματοποίητον.

Πρὸς τὸ ἰδεῶδες τοῦτο ὀφείλει νὰ τείνῃ πᾶσα πολιτεία φιλόδοξος ἄμα καὶ συνετή. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἀπαιτεῖ διδασκάλους ἀνωτέρους τῶν νῦν ὑπαρχόντων καὶ ἐπιχορηγήσεις διὰ τὰς δημοσίας σχολὰς μείζονας τῶν παρ' ἡμῖν σήμερον χορηγουμένων. Ἀλλὰ καὶ ἡ μείζων αὐτὴ δαπάνη καὶ οἱ ἀνώτεροι διδάσκαλοι εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς πολιτείας καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ τοῦ λαοῦ εὐημερίαν. Οὐδὲ πρέπει νὰ περιορίζωμεν τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἡμῶν φιλοδοξίαν εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιτελεσθείσας προόδους ἢ τὰς μελλούσας προσεχέστατα νὰ ἐπιτελεσθῶσιν ἐν τῶν προνομίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτῆ τοῦ νὰ τείνῃ διηνεκῶς εἰς σκοπὸν εὐγενῆ καὶ μεμακρυσμένον.

Ζ'

Ἡ ἀληθῶς πλήρης αὐτὴ διδασκαλία θὰ ἐνέπνεεν εἰς τὸν παῖδα τὸν ζῆλον διὰ τὰ τερπνά

ἀναγνώσματα, ὅστις θὰ ἤσκει ἐπίδρασιν σημαντικὴν ἐπὶ σύμπαντα τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ βίον.

Ὅσῳ ὀλίγον συστηματικὸς καὶ ὄσῳ μάλιστα ἀλλόκοτος καὶ ἄν φαίνεται τρόπος τις διδασκαλίας, ἔστε βέβαιοι ὅτι ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου σκοποῦ, τῆς μορφώσεως, ἐάν κατώρθωσεν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν μαθητὴν τὴν ὄρεξιν πρὸς τὰ καλὰ ἀναγνώσματα, ἀπέτυχεν δέ, ἂν ὁ μαθητὴς κατέλιπε τὰ σχολικὰ βάρβαρα χωρὶς ν' ἀποκομίσῃ τὴν φιλαναγνωστίαν.

Ὁ νέος ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀνάγνωσιν, ὁ ἀδιαλείπτως ποθῶν νέας γνώσεις καὶ νέαν ἀσκησιν τῆς φαντασίας του, θὰ ἐξακολουθήσῃ προάγων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μόρφωσιν καθ' ὅλον τὸν βίον. Καὶ τανάπαλιν, ἐάν στερηθῆται τοῦ ζήλου τούτου, θὰ παύσῃ μετ' οὐ πολὺ προσοικειούμενος τὴν σοφίαν, ἣν κατειργασμένην παρέδωκαν οἱ διαρρέυσαντες αἰῶνες, καὶ ἐπωφελοῦμενος ἐκ τῶν πηγῶν, ἃς τὸ παρὸν δύναται νὰ τῷ προσφέρῃ καὶ καθ' ὅσον τὰ ἔτη παρέρχονται, ἡ πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα, ἐν ἣ ἀναπνέει, θὰ καταστῆ πενιχρότερα. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν γνωρίζῃ πολλοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἐν τοιαύτῃ πνευματικῇ κενότητι ζῶσι καὶ ὧν τοσοῦτον ἡ σωματικὴ ζωὴ ἀπορροφᾷ σύμπασαν τὴν ὑπόστασιν, ὥστε δυσκολεῖται τις ν' ἀπονεύμῃ εἰς αὐτοὺς ψυχρὴν ἀθάνατον; Καὶ ὅμως ἀνάγνωσις ἐνός τετάρτου τῆς ὥρας, ἀλλὰ καλῶς ἐκλεγομένη, θὰ ἤρκει, ὅπως μεταβάλλῃ τὴν οἰκτρὰν ταύτην ἀγέλην εἰς ὄντα ζῶντα ἀληθῶς ἀνθρώπινον βίον. Ἡ ἀγωγή λοιπὸν τοῦ πλήθους ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πρὸς ἀνάγνωσιν ζήλου, ὃν ὀφείλει ἡ σχολὴ νὰ ἐμβάλλῃ.

Η'

Ἐν ἐλευθέρῃ πολιτείᾳ ἡ δημοσία σχολὴ ἔχει καὶ ἕτερον ἔργον οὐχ ἤττον σπουδαῖον, ν' ἀνακαλύψῃ δηλαδὴ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν δύναμιν, τὸ δῶρον τὸ ἰδίον εἰς ἑκάστον παῖδα ἐκ φύσεως ἀπονεμηθέν. Συμφέρει τὰ μέγιστα εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ ὠφεληθῆ ὡς πλείστον ἐκ τῶν προσόντων ἐκάστου τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἡ εὐκίνησις καὶ ἐλαστικότητα, αἱ συναφεῖς τῇ ἐλευθέρῃ κοινωνίᾳ, ἐπιτρέπουσιν ἀκριβῶς εἰς ἑκάστον νὰ χρησιμοποίησιν κἀλλιον τὰς ἀτομικὰς αὐτοῦ ιδιότητας. Ἴνα τὸ εἰδικὸν δῶρον ἐκάστου παραγάγῃ ὡς πλείστους καρπούς, πρέπει ν' ἀνακαλυφθῆ ἐνωρὶς, ἔπειτα δὲ νὰ καλλιεργηθῆ μετ' ἐπιμονῆς. Δὲν φαντάζεται δὲ τις, πόσον καὶ μέτριοι ιδιότητες δύναται νὰ ὠφελήσωσιν, ὅταν ἀνακαλυπτόμεναι ἐγκαίρως καλλιεργῶνται καὶ χρησιμοποιοῦνται ὀρθῶς.

Ὁφθαλμὸς ἐπιτήδειος εἰς διάκρισιν τῶν ἀποχρώσεων καθιστᾷ ἱκανὸν τὸν σιδηρουργὸν νὰ διπλασιάσῃ τὸν μισθὸν του ἀκονῶν τρύπανα διὰ τοὺς λατόμους· ἀφ' ἑλεπτή δύναται νὰ πλουτίσῃ τὸν ἀγοράζοντα ἔρια, εὐκίνησις δὲ καὶ λεπτό-

της τῶν δακτύλων, μάλιστα τοῦ δείκτου, νὰ πορίσῃ εἰς τὸν χειρουργὸν ὑπεροχὴν ἀδιαφιλονίκητον, καὶ φωνὴ ὠραία, φράσις ὀρθὴ καὶ χρήσις τῶν ῥητορικῶν σχημάτων νὰ καταστήσῃ τινὰ, ἄλλως λίαν κοινὸν ἄνθρωπον, δόκιμον πολιτικόν.

Ἐν τῇ ιδεῷδαι σχολῇ ἕκαστος παῖς ἔπρεπε ν' ἀκολουθῇ ἰδίαν τινὰ σπουδὴν, εὐθύς ὡς πάντες ἤθελον κατέχη τὰ ἀπαραίτητα μέσα τῆς ἀγωγῆς, τὴν ἀνάγνωσιν δηλ., τὴν γραφὴν καὶ ἀριθμησιν· διότι παῖδες διαφέροντες ἀλλήλων ἔχουσι καὶ ἀνάγκας διαφόρους.

Ἐπρεπε δὲ ἕκαστον κλάδον τῆς μαθήσεως νὰ ὀρίζεται τὸ κατώτατον ὄριον τῶν ἐπιτευκτῶν γνώσεων, οὐχὶ δὲ τὸ ἀνώτατον. Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἰδιαιτέρων ἑκάστου μαθητοῦ προσόντων ἔπρεπε ἐνίοτε μὲν νὰ γίνηται ἐν αὐτῇ τῇ στοιχειῷδαι σχολῇ, ἀλλὰ συνηθέστερον ἐν τῇ ἀμέσως ἀνωτέρῃ, καὶ ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ν' ἀποτελῇ σπουδαιότατον καθήκον τοῦ διδασκάλου.

Ἡ τυφλὴ καὶ ἀνόητος ἐπιθυμία τῆς ἰσότητος ἢ τοὺς πάντας κατέχουσα πολὺ ἔβλαψε τὴν λαϊκὴν σχολὴν. Οὔτε εἰς τοὺς παῖδας οὔτε εἰς τοὺς ἄνδρας ὑπάρχει ἰσότης δῶρων καὶ δυνάμεων πνευματικῶν ἢ σωματικῶν, ἀλλὰ τὸναντίον ποικιλία ἀπέραντος ἢ ἀγωγῆς δέ, ὡς καὶ ἡ πείρα τοῦ βίου ὀλοκλήρου, ἐπαυξάνει τὴν ποικιλίαν ταύτην. Ἐν πρώτοις ἡ σχολή, ἔπειτα δὲ ἡ ἀνάγκη τοῦ πορισμοῦ τῶν ἀναγκαίων καὶ τέλος ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἀτόμου πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν συντείνουσιν εἰς ἐπαύξησιν τῶν ἐμφύτων διαφορῶν. Ἡ ἀκαμψία λοιπὸν καὶ τὸ διὰ πάντας ὁμοίωμορον τοῦ προγράμματος τῆς λαϊκῆς λεγομένης σχολῆς εἶνε εἰς ἀντίφασιν οὐ μόνον πρὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰληθῆ συμπερόντα τῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας. Ἐπρεπε ἀπ' αὐτῆς τῆς δημοτικῆς σχολῆς τὸ πρόγραμμα νὰ λαμβάνη παραλλαγὰς, πρὶν ἔτι ἀρχίσῃ ἢ ἀμέσως ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις. Καὶ οὕτως ἐν ἡλικίᾳ δέκα ἐτῶν θὰ ἠδύνατο ἦδη ὁ παῖς νὰ ἐκλέξῃ, εἰ καὶ ἐν ἐλαχίστῳ μέτρῳ, τινὰς τῶν σπουδῶν, εἰς ἃς ἤθελον ἰδιαιτέρως ἐπιδοθῆ· ἐν ἡλικίᾳ δὲ δεκαπέντε ἐτῶν ἡ διαφορὰ μεταξὺ δύο μαθητῶν θὰ ἦτο πολὺ σημαντικώτερα.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Τὰ ἐκδοτικὰ καταστήματα τῶν ἀδελφῶν Βόκκα ἐξέδωκαν ἐσχάτως σύγγραμμα τοῦ κ. Μιχ. Jerace ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γυμναστικὴ ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἐλληνικὴν τέχνην», ὅπερ, ὡς σαφῶς δηλοῖ ὁ τίτλος αὐτοῦ, ἐξετάζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς Γυμναστικῆς πρὸς τὴν τέχνην, ἥτις ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ταῖς παλαιστραῖς ἔβλεπε ζῶντα, εὐρωστὰ καὶ χα-

ρίεντα πρότυπα, καλλιτεχνικὰς στάσεις καὶ κινήσεις, καὶ μέλη εὐτορνα ἐν θαυμαστῇ ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ ὅλον σῶμα διατελοῦντα.

Ὡς ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ, τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀνωτέρου συγγράμματος εἶναι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ δὴ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ γλαφυρὸς συγγραφεὺς δὲν περιορίζεται ἐν τῷ κύκλῳ μόνον τῆς τέχνης καὶ τῆς Γυμναστικῆς, οὐδ' ἀρκεῖται περιγράφων ἀριστοουργήματά τινα, ὡς τὸν ἀποξυόμενον τοῦ Λυσίππου καὶ εἴ τι ἄλλο· ἐξετάζει τὸν θεσμόν τῶν ἀρχαίων γυμνασίων ὑπὸ παιδαγωγικὴν καὶ ἐθνικὴν ἐποψίν· διότι ἐν αὐτοῖς δὲν ἐμορφοῦτο μόνον κάλλος, εὐεξία καὶ εὐκίνησις, σῶματα εὐμελῆ καὶ ἀλκιμα, ἀλλὰ καὶ χαρακτήρ μάλιστα ἠθικὸς καὶ ἐθνικός. Ἡ ῥώμη καὶ ἡ πρὸς τοὺς πόνους ἀδιαφορία, προσόντα κτώμενα ἐν τοῖς γυμναστηρίοις, δὲν προωρίζοντο διὰ τοὺς πανελληνίους μόνον ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀληθεῖς μάχας. Διότι, ὡς ὁ Taine παρατηρεῖ, ὁ στρατηγὸς δὲν ἦτο τότε ὑπολογιστὴς ἰστάμενος ἐπὶ λόφου καὶ φέρων γάρτην καὶ τηλεσκόπιον, ἀλλ' ἐμάχετο φέρων δόρυ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ συστάδην ὡς στρατιώτης. Ὁ Μιλτιάδης, ὁ Ἀγησίλαος, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Ἄρατος (ἵνα μὴ ἄλλους ἀναφέρωμεν) ἐποιοῦντο χρῆσιν οὐ μόνον τῆς διανοίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ βραχίονος, ὃν εἶχον ἐπιρρώσει αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις. Οἱ Ὀλυμπιονίκαί ἦσαν στρατηγοὶ καὶ μαχηταί. Ὁ Μίλων ὠδήγει τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ εἰς τὴν μάχην. Ὁ Φάυλος ἦν ἀρχηγὸς τῶν πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Μήδων ἐλθόντων Κροτωνιατῶν (βλέπε Ἑλλην. Ἱστορίαν Κουρτίου. Βιβλ. Μαρασλῆ τεύχος 53 σελ. 394. Περὶ τούτου ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου γράφει· «ἔπεμψε δὲ καὶ Κροτωνιάταις εἰς Ἰταλίαν μέρος τῶν λαφύρων, τὴν Φαύλου τοῦ ἀθλητοῦ τιμῶν προθυμίαν καὶ ἀρετὴν, ὃς περὶ τὰ Μηδικὰ τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπεργνωκότων τοὺς Ἕλληνας ἰδιόστολον ἔχων ναῦν ἐπλευσεν εἰς Σαλαμίνα τοῦ κινδύνου τι μεθέξων»).

Τοῦ ἔργου τοῦ κ. Jerace ὄντος ἐπαγωγῶς καὶ πολὺ διδασκτικῶς δὲν ἐθεώρησα ἀπώλειαν χρόνου περιττὴν νὰ παράσχῃ ἀνάλυσιν τινὰ αὐτοῦ ἐν ταῖς στήλαις τῆς «Ἐθν. Ἀγωγῆς», συμπληρῶν αὐτὴν διὰ σχετικῶν χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων, ἀφ' οὐ μάλιστα καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐλπίζει τὴν ἐπίρρωσιν τῆς ἐκφυλιζομένης λατινικῆς φυλῆς διὰ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν ἀρχαίων γυμνασίων, ἀφ' οὐ ταῦτα προτείνει ὡς ἐθνικὴν ἀγωγὴν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος καὶ ἐκ τούτων προσδοκᾷ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς Γυμναστικῆς καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν ἐλληνικὴν καλλιτεχνίαν δὲν εἶναι

νέα ἰδέα· ὁ Taine ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι λέγει· «ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς ἐκδηλοῦται ἰδίως ἡ σχέσις τῆς τέχνης πρὸς τὴν ζωὴν. Ἴνα τὸν ἄνθρωπον πλαστοουργήσωσιν ἐκ μαρμαροῦ ἢ χαλκοῦ, ἐποίησαν πρῶτον τὸν ζῶντα ἄνθρωπον καὶ ἡ μεγάλη γλυπτικὴ ἀναπτύσσεται παρ' Ἑλλησι καθ' ὃν χρόνον καὶ ἡ θεσμοθεσία, δι' ἣς τὸ σῶμα σχηματίζεται τέλειον. Ἀμφοτέραι συμβαδίζουσιν ὡς Διόσκουροι καὶ κατὰ θαυμαστὴν συγκυρίαν τὸ ἀμυδρὸν λυκόφως τῆς ἀπωτάτης ἱστορίας φωτίζεται συγχρόνως ὑπὸ τῶν διδύμων αὐτῶν ἀκτίνων».

Ὅμως κατὰ τὸν κ. Jerace οὐδεὶς ἡσχολήθη εἰδικῶς περὶ τὸ θέμα τοῦτο, ἐν ᾧ ἡ Γυμναστικὴ καὶ ἡ τέχνη εὐρίσκονται ἐν στενωπῇ ἀναλογίᾳ· ἡ μὲν ὑπῆρξεν ἐνσάρκωσις τῆς δὲ ἀμφοτέραι δ' ἔδωκαν ζωὴν εἰς ἐνδοξον περίοδον, ἐξ ἧς ἀναπέμπεται ἀνταύγεια φωτὸς καὶ θελήτρου ὅσον οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν.

Τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος καταυγάζοντα δι' ἀπλέτου φωτὸς τὸν κόσμον ὅλον, πλήρη ζωῆς ἀνθηρᾶς καὶ αἰωνίας νεότητος, ὁμιλοῦσιν ἐν διαφοροῖς τρόποις πρὸς τὴν καρδίαν καὶ τὴν φαντασίαν, διὰ χρυσῶν πτερυγῶν μετάγοντα τὸν νοῦν εἰς τοὺς παραγαγόντας αὐτὰ γονίμους χρόνους. Μετ' ἔρωτος ἀληθοῦς ἐρευνοῦνται τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τὰ λείψανα, ἅτινα ἀνακηρύττουσιν εὐγλώττως οἷος ἦτο ὁ βίος, ἐξ οὗ παρήγαγεν αὐτὰ «ὁ ἔρωτος τοῦ καλοῦ». Τὸ πνεῦμα θαυμάζον τὰ ἀμίμητα ἀριστοουργήματα ἀναζητεῖ τὰ παραγωγὰ αἰτία, θέλει νὰ μάθῃ τὸ πόθεν καὶ πῶς. Τὰ ἔργα τῆς ἐλληνικῆς τέχνης δὲν εἶναι προϊόντα ψιλὰ τῆς φαντασίας τοῦ καλλιτέχνου, ἀλλὰ, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Taine, τοῦ περιβάλλοντος τῆς ἐποχῆς. Ἴνα ἄρα κατανοηθῶσι, δεόν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ ἠθικαὶ συνθήκαι, τὸ πνεῦμα τοῦ, εἰς ὃν ἀνήκουσι, χρόνου καὶ τόπου, νὰ ἐξετασθῶσιν οὐχὶ καθ' ἑαυτὰ μονομερῶς, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὅλον σύγχρονον.

Ἄν ἀκολουθήσωμεν τὴν ἐρευναν τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων διὰ μέσου τῶν ποικίλων παραλλαγῶν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν, θὰ εὐρωμεν ὅτι ἡ πλαστικὴ τέχνη συνδέεται ἀναποσπαστῶς πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτῶν δυνάμεων πρὸς κτῆσιν τοῦ καλοῦ. Ἐφ' ὅσον ἡ Γυμναστικὴ ἔμενε φυσικὴ, τῶν ἐλευθέρων κινήσεων, οὔτε ἐπλάττοντο οὐδ' ἦτο καθόλου δυνατόν νὰ διαμορφωθῶσι σῶματα εὐμελῆ καὶ τέλεια ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς πρότυπα, modella, τῇ τέχνῃ· διὰ τοῦτο καὶ τὰ προϊόντα ταύτης εἶναι ἀτελεῖ, ἀκατέργαστα, βαρέα, βάνουσα καὶ δυσκίνητα, ὡς τῶν ἀγυμναστῶν ἀνθρώπων αἱ κορμιοί. Οἱ Ἕλληνες ἔχοντες ἐμφυτον τὸ αἰσθημα τοῦ καλοῦ ἐπεζήτησαν τὴν φυσιολογικὴν τελειό-

τητα, ἧς ἐπέτυχον διὰ τοῦ θεσμοῦ ἀσκήσεων ἀκριβῶς κανονιζομένων ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Ἦθελον τὸ ἰδανικὸν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ἀχώριστον ἀπὸ τὸ καλὸν ἀνθρώπου σώματος· δι' ὃ ἐπλάττον αὐτὸ οὐχὶ ἀφηρημένον καὶ ἀόριστον, ἀλλὰ ζῶν καὶ ὄρατόν. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἡ ἰδέα τῆς ἀρμονικῆς συμπράξεως καὶ συναφείας τοῦ ὀργανικοῦ μετὰ τοῦ ψυχικοῦ βίου.

Οἱ Ἕλληνες συνεκέντρουν τὸ κάλλος εἰς πλάσμα ἰδανικόν, ἀλλ' ἀληθές καὶ δυνατόν, ἐν μορφῇ οἷαν παρέχεν ἡ γυμναστικὴ ἐν τῷ γυμνασίῳ, καθωρισμένην καὶ ἀκριβῆ. Οὕτω τὸ ὕψιστον καλὸν σύμμετρον αἰρόμενον καὶ ἀρμονικὸν ἐν πλήρει ἰδανικότητι ἐστηρίζετο ταυτοχρόνως ἐπὶ τῶν στερεῶν θεμελιῶν τῆς πραγματικότητος. Ἄνευ τῆς εἰδικῆς σπουδῆς τοῦ ἀληθοῦς, τῶν ζῶντων τύπων, οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνη θὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃσι τοσαῦτα ἀριστοουργήματα; Διὰ νὰ παράσχῃσι τέλειον κανόνα τῇ τέχνῃ, ἐμόρφωσαν διὰ τῆς γυμναστικῆς τὸν ζῶντα ἄνθρωπον. Ὅσον αἱ φυσικαὶ δυνάμεις χρησιμοποιοῦνται καὶ τείνουσι πρὸς ἰδανικὸν τύπον, τόσον προχωρεῖ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ τελειοποιεῖται ἡ τέχνη. Ἡ παιδαγωγία καὶ ἡ ἐπιστήμη διευθύνουσι πάσας τὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐνεργείας. Τὸ ἰδανικὸν ἐνσαρκοῦται ἐν μορφῇ ἀνθρωπίναις ἐκεῖ, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ὑπὸ τὸν θαυμασμὸν τοῦ λαοῦ, ἐκτείνεται τὸ λαμπρὸν θέαμα νεότητος σφριγώσης καὶ ὠραίας, ἡ μήτηρ Ἑλλὰς αἶρει ὑπερήφανος τὸν ὕμνον αὐτῆς εἰς τὸν πολιτισμὸν, ὁ κόσμος ἔχει διὰ τῆς γυμναστικῆς τὰ πρωτότυπα τῆς ὠραιότητος, ἡ δὲ τέχνη τὸν τελειότερον κανόνα τῆς.

Ἄλλ' ἡ γυμναστικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν ἀπληρτίζετο ἐξ ἐλευθέρων ἢ ἀσκόπων κινήσεων· ὁ παιδοστρίβης καὶ ὁ γυμναστής διηθύνον καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας μεθοδικῶς. Ἦσαν ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῶν φυσιολογικῶν ἐπακολουθημάτων ὄλων τῶν ἀσκήσεων· Ὁ Πλάτων ἐθεώρει τὸν γυμναστὴν ὡς ἱατρόν· ἕτερος δὲ συγγραφεὺς λέγει ὅτι ὁ γυμναστής συνειθίσει νὰ κάμνῃ τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν καὶ διάγνωσιν οἷαν ὁ ἱατρός. Εἰς τὸν παρουσιαζόμενον παῖδα ἔλεγε· «δεῖξόν μοι τὸ στήθος, τοὺς ὤμους, τοὺς νεφρούς σου διὰ νὰ ἴδω παῖς ἀσκήσεως ἔχεις ἀνάγκην».

Εἶναι γνωστὸν ὅτι μονομερῆς ἢ μείζων ἀσκήσις μέλους τινὸς τελειοῦσα ἐκείνο βλάπτει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν λοιπῶν. Ὅπου ἐπικρατεῖ τοιαύτη ἀσκήσις, δὲν δύναται νὰ προσδοκᾷ τις ἀρμονίαν τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον σῶμα. Τοῦτο οἱ Ἕλληνες εἶπερ τις ἄλλος ἐγνωρίζον· δι' ὃ ἀνέπτυσσον καὶ ἐτελείουν συγχρόνως πάντα τὰ μέλη μεθοδικώτατα· ὁ Ξενοφῶν ἦδη εἶπεν ἐν τῇ Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ (V 8) ὅτι μόνοι οἱ Ἕλληνες ἤσκησαν κατ' ἀναλογίαν πάντα τὰ μέλη

τοῦ σώματος, τὸν τράχηλον, τοὺς βραχίονας, τὸ στήθος, τοὺς ὤμους καὶ τοὺς πόδας καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ νεότητι, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ ἡλικίᾳ καὶ πάσαις ταῖς ἡμέραις. Οἱ καρποὶ τῆς τοιαύτης παιδείσεως ἐγένοντο καταφανεῖς· δὲν ἦσαν μόνον οἱ ὑγιεινότετοι, ἀλλὰ καὶ οἱ κάλλιστοι. Ἡ τέχνη ἀπεμιμήθη τὰ οὕτω διαμεμορφωμένα σώματα. Δὲν θαυμάζομεν μόνον τὴν κεφαλὴν τῶν σφζομένων λειψάνων, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ μέρη· τὰ πάντα ἰσχυρὰ καὶ τέλεια· ἐπὶ πάντα διαχέεται νεότης καὶ δρόσος ἑαρινή. Ἐν τινι διαλόγῳ τοῦ Πλάτωνος ὁ Χαίρεφῶν λέγει πρὸς τὸν Σωκράτην· «Τί σοι φαίνεται ὁ νεανίσκος, ἔφη, ὦ Σώκρατες; οὐκ εὐπρόσωπος; Οὗτος μέντοι εἰ ἐθέλοι ἀποδῦναι, δόξει σοι ἀπρόσωπος εἶναι· οὕτω τὸ εἶδος πάγκαλός ἐστι».

«Ἡ μικρὰ αὕτη σκηνή, λέγει ὁ Taine, μεταφέρουσα ἡμᾶς εἰς προγενεστέρους χρόνους, τοὺς ὠραιότερους τοῦ γυμνοῦ σώματος, εἶναι λίαν ἐκφραστικὴ καὶ πολλοῦ λόγου ἀξία, διότι δεικνύσι τὴν διαδοχικὴν μεταβίβασιν τοῦ αἵματος, τοὺς καρποὺς τῆς παιδείσεως, τὴν γενικὴν παντός τοῦ λαοῦ αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ἀπάσας τὰς πηγὰς τῆς τελείας γλυπτικῆς».

Ὁμολογουμένως καὶ ἡ φυλὴ ἦτο ὠραία, ἀλλὰ ἐτελειοποιήθη διὰ συστηματικῆς παιδείσεως. Παρ' Ἀριστοφάνει (Λυσ. 78) ἡ Σπαρτιατικὴ Λαμπιτῶ καυχᾶται ὅτι τὴν ὠραιότητα αὐτῆς ὀφείλει τῇ γυμναστικῇ.

ΛΥΣ. ὦ φίλτατὴ Λάκαινα, χαῖρε, Λαμπιτοί.
Ὅσον τὸ κάλλος, γλυκυτάτη, σου φαίνεται.
Ὡς δ' εὐχρηστίς, ὡς δὲ σφριγᾷ τὸ σῶμά σου,
κἄν ταῦρον ἄγγος.

ΛΑΜ. Μάλα γ' οἶώ καὶ τὸ σῶμα.
γυμνάδομαι γὰρ καὶ ποτὶ πυγᾶν ἄλλομαι.

ΛΥΣ. Ὡς δὲ καλὸν τὸ χρῆμα ἔχεις τῶν τιθίων.
ΛΑΜ. Ἄπερ ἱερεῖόν τοί μ' ὑποψάλασσε.

Ἐν τῷ Ἀναχάρσει τοῦ Λουκιανοῦ ὁ Σόλων περιγράφει θαυμασιῶς τὰς διαφορὰς ἀσκήσεις καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἠθικά καὶ σωματικὰ κέρδη.

«Σόλων. Τὰ δὲ σώματα, ὅπερ ἐπόθεις μάλιστα ἀκοῦσαι, ὠδε καταγυμνάζομεν. Ἀποδύσαντες αὐτὰ οὐκέτι ἀπαλὰ καὶ τέλειον ἀσυμπαγῆ ὄντα πρῶτον μὲν ἐθίζουσιν πρὸς τὸν ἀέρα συνοικειοῦντες αὐτὰ ταῖς ὠραῖς ἐκάσταις, ὡς μήτε θάλπη δυσχεραίνειν μήτε πρὸς κρύος ἀπαγορεύειν, ἔπειτα δὲ χρίομεν ἐλαίῳ καὶ καταμαλάττομεν ἵνα εὐτονώτερα γίνωντο. . . . Καὶ τὸν μὲν πυκτεύειν, τὸν δὲ παγκρατιαζέειν διδάσκωμεν, ὡς τοὺς τε πόνους καρτερεῖν ἐθίζονται καὶ ὁμοίως χωρεῖν ταῖς πληγαῖς μηδὲν ἀποτρέποντο δέει τῶν τραυμάτων. Τοῦτο παρασκευάζει αὐτοὺς θυμοειδεῖς πρὸς τοὺς κινδύνους καὶ τῶν σωμάτων ἀφειδεῖς καὶ προσέτι ἐρῶσθαι καὶ καρτεροῦς εἶναι· ὅσοι δ' αὐτῶν κάτω συννευκότες παλαίουσι, καταπίπτειν τε ἀσφαλῶς μανθάνουσι καὶ ἀνίστασθαι εὐμαρῶς καὶ ὠθισμούς

καὶ περιπλοκάς καὶ λυγισμούς καὶ ἄγχεσθαι δύνασθαι καὶ εἰς ὕψος ἀναβαστάσαι τὸν ἀντίπαλον, οὐκ ἀχρεῖον καὶ οὗτοι μελετῶντες, ἐν πρῶτον καὶ μέγιστον ἀναμφιβόλως κτῶμενοι· δυσπαθέστερα καὶ καρτερώτατα τὰ σώματα γίνονται αὐτοῖς διαπονόμενα· καὶ πολεμῶ δ' ἀνδρὶ ὁ τοιοῦτος συμπλακίς καταρρίψει τε θᾶττον ὑποσκελίσας καὶ καταπεσῶν εἴσεται ὡς ῥᾶστα ἐξανίστασθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα, ὦ Ἀνάχαρσι, ἐπ' ἐκείνον τὸν ἀγῶνα πορίζομεθα τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ ἡγούμεθα πολὺ ἀμείνοσι χρῆσασθαι τοῖς οὕτω ἀσκηθεῖσιν, ἐπειδὴν πρότερα τὰ σώματα αὐτῶν καταμαλάξαντες καὶ διαπονήσαντες ἐρρωμένεστερα καὶ ἀλκιμώτερα ἐξεργασώμεθα καὶ κοῦφα καὶ εὐτονα καὶ τὰ αὐτὰ βαρῆα τοῖς ἀνταγωνισταῖς! Ἐννοεῖς γὰρ, οἶμαι, τὸ μετὰ τοῦτο, οἷους εἰκὸς σὺν ὅπλοις εἶσθαι τοὺς καὶ γυμνοὺς ἂν φόβον τοῖς δυσμενεῖσιν ἐμποιήσαντας, οὐ πολυσαρκίαν ἀργὸν καὶ λευκὴν ἢ ἀσαρκίαν μετ' ὠχρότητος ἐπιδεικνυμένους, οἷα γυναικῶν σώματα ὑπὸ σκιᾷ μεμαρασμένα, τρέμοντα, ἰδρωτὶ τε πολλῷ εὐθὺς ῥέομενα καὶ ἀσθμαίνοντα ὑπὸ τῷ κρᾶνει, καὶ μάλιστα ἦν καὶ ὁ ἥλιος ὡσπερ νῦν μεσημβρινὸν φλέγη· οἷς τί ἂν τις χρῆσαιτο διψῶσι καὶ τὸν κονιορτὸν οὐκ ἀνεχομένοις καὶ, εἰ αἷμα ἴδοιεν, εὐθὺς ταραττομένοις καὶ προαποθνήσκουσι πρὶν ἐντὸς βέλουσ γενέσθαι καὶ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις; οὗτοι δὲ ἡμῖν ὑπέρυθροι εἰς τὸ μελάντερον ὑπὸ τοῦ ἡλίου κερωσμένοι καὶ ἀρρενωποί, πολὺ τὸ ἔμφυγον καὶ θερμὸν καὶ ἀνδρῶδες ἐπιφαίνοντες, τσαύτης εὐξείας ἀπολαύοντες οὔτε ρικνοὶ καὶ κατεσκληρότετες, οὔτε περιπληθεῖς εἰς βάρος, ἀλλ' εἰς τὸ σύμμετρον περιγεγραμμένοι. . . . Καὶ ὑγιαίνειν ἀνάγκη τοὺς τοιοῦτους καὶ ἐπὶ μήκιστον ἐν τοῖς καμάτοις διαρκεῖν.

»Καὶ μὴν καὶ δρομικούς εἶναι αὐτοὺς ἀσκοῦμεν ἐς τε μῆκος διαρκεῖν ἐθίζοντες καὶ ἐς τὸ βραχὺ ὠκύτατον ἐπικουφίζοντες· καὶ ὁ δρόμος οὐ πρὸς τὸ στερεόν καὶ ἀντίτυπον, ἀλλ' ἐν ψάμμῳ βαθεῖα, ἐνθα οὔτε βεβαίως ἀπερεῖσαι τὴν βᾶσιν οὔτε ἐπιστηρίζαι ῥᾶδιον ὑποσυρομένου πρὸς τὸ ὑπεῖκον τοῦ ποδός. Καὶ ὑπεράλλεσθαι τάφρον, εἰ δέοι, ἢ εἰ τι ἄλλο ἐμπόδιον ἀσκοῦνται, ἔτι καὶ μολυβδίδας χειροπληθεῖς ἐν τοῖν χεροῖν ἔχοντες· εἶτα περὶ ἀκοντίου βολῆς ἐς μῆκος ἀμιλλῶνται. Εἶδες καὶ ἄλλο τι ἐν τῷ γυμνασίῳ χαλκῶν περιφερῆς ἀσπίδι μικρᾷ εἰκὸς ὄχανον οὐκ ἐχούση οὐδὲ τελαμῶνας καὶ ἐπειράθησ γε αὐτοῦ κειμένου ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐδόκει σοι βαρὺ καὶ δύσληπτον ὑπὸ λειότητος· ἐκεῖνο τοῖνον ἄνω τε ἀναρριπτοῦσιν εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὸ πόρρω φιλοτιμούμενοι ὅστις ἐπὶ μήκιστον ἐξέλθοι καὶ τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλοιτο καὶ ὁ πόνος οὗτος ὤμους τε αὐτῶν κρατύνει καὶ τόνον τοῖς ἄκροις ἐντίθησιν.

» Ὁ δὲ πηλὸς καὶ ἡ κόνις, ἄπερ σοι γελοιότατα ἐξ ἀρχῆς ἔδοξεν, ἀκουσον, ὦ θαυμάσιε, ὅ, του ἔνεκα ὑποβέβηται. Πρῶτον μὲν ἵνα ἀσφαλῶς πίπτοιεν· ἔπειτα καὶ τὸν ὄλισθον ἀνάγκη πλείω γίγνεσθαι, ἰδρῶντων ἐν τῷ πηλῷ καὶ ὁ σὺ ταῖς ἐγγέλεσαι εἰκάζεις, οὐκ ἀχρεῖον οὐδὲ γελοῖον ὄν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐς ἰσχύιν καὶ τόνον οὐκ ὀλίγον συντελεῖ, ὅποταν οὕτως ἐχόντων ἀλλήλων ἀναγκάζονται ἐγκρατῶς ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ συνέχειν διολισθαίνοντας· αἰρεσθαι τε ἐν πηλῷ ἰδρωκότα μετ' ἐλαίου, ἐκπεσεῖν καὶ διαρρυθῆναι τῶν χειρῶν σπουδάζοντα μὴ μικρὸν εἶναι νόμιζε. Καὶ ταῦτα πάντα, ὡσπερ ἔφη ἐμπροσθεν, ἐς τοὺς πολέμους χρήσιμα, εἰ δέοι φίλον τρωθέντα ῥᾶδῶς ἀράμενον ὑπεξενεγκεῖν ἢ καὶ πολέμιον συναρπάσαντα ἡκεῖν μετέωρον κομίζοντα. Καὶ διὰ τοῦτο ἐς ὑπερβολὴν ἀσκοῦμεν τὰ χαλεπώτερα προστιθέντες, ὡς τὰ μικρότερα μακρῶ εὐκολώτερον φέροιεν. Ἡ δὲ κόνις εἰς τὸ ἐναντίον χρησιμὴ καὶ τὸν ἰδρωτὰ συνέχει ἀφθόως ἐκχεόμενον καὶ κώλυμα γίγνεται μὴ βλάπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἀραιοῖς καὶ ἀνεωγῶσι τοῖς σώμασιν ἐμπίπτόντων καὶ τὸν ῥύπον ἀποσμᾶ καὶ στιλπνότερον ποιεῖ τὸν ἄνδρα».

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀγῶνες τῶν γυμνασίων, ἡ γυμναστικὴ τοῦ Λυκείου, τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Κυνουσαργεῶς. Ἡ γυμναστικὴ αὕτη ἀπέδωκε τῇ Ἑλλάδι τὸν ἰδανικὸν ἄνθρωπον, οἷον θαυμάζομεν ἐν τοῖς περισηθεῖσι μνημείοις τῆς γλυπτικῆς. Ἡ γυμναστικὴ αὕτη καθίστα ἰσχυροὺς ὀργανισμούς, πολυτίμους ἐκδουλεύσεις τῇ πατρίδι προσφέροντας καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς ἐρρωμένως φυλάττοντας. Πῶς ἦτο δυνατόν ἄλλοι λαοί, ἀνάσκητοι καὶ ἀπαίδευτοι, νὰ ἀντιμετρηθῶσι πρὸς τοιοῦτους ἄνδρας; Ὁ Ἀγησίλαος διὰ νὰ ἐμφυχώσῃ τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας διέταξε νὰ γυμνώσωσιν αἰμαλώτους τινὰς Πέρσας· ὦν τὰς λευκάς καὶ τρυφηλὰς σάρκας ἰδόντες οἱ Ἕλληνες ἀνεκάγχασαν καὶ ἐβάδισαν κατὰ τῶν πολεμίων περιφρονοῦντες αὐτούς.

«Ἡγούμενοι δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ ἐμβαλεῖν πρὸς τὸ μάχεσθαι· προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν ἀλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. Ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, πῖνας δὲ καὶ ἀπόνους διὰ τὸ αἰεὶ ἐπ' ὀχημάτων εἶναι ἐνόμισαν μηδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναίξι δέοι μάχεσθαι» (Ξεν. Ἀγησ. C 1, 28).

Οἱ ἀγῶνες, ὑπὸ τὴν νεωτέραν σημασίαν, δὲν εἶναι βεβαίως ἐπαρκεῖς, ὡς ἔχουν θεσπισθῆ ταῦ νῦν, νὰ μορφώσωσι τὴν φυσικὴν ἐκείνην τελειότητα, ἐκείνην τὴν ἠθικὴν ἰσχύιν, ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν αἰσθητικὴν, τὰς κεφαλαιώδεις ἐκείνας ιδιότητας τοῦ ἐθνικοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, αἰτίνας κατήρτισαν τὸ μεγαλεῖον, τὴν δύναμιν,

καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι πολὺ πλέον εἰς τὴν ἠθικὴν ἢ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν συνεδύαζον οἱ Ἕλληνες τὸν σκοπὸν τῆς γυμναστικῆς. Γνωρίζομεν τὴν ὑψίστην τιμὴν καὶ σημασίαν, ἣν ἀπέδιδεν ὁ Ἕλληνας τῷ ἐκ κοτίνου στεφάνῳ. Ἡ ἠθικὴ λοιπὸν ἐπίδρασις ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν. Ἡ καλλιέργεια τοῦ σώματος καὶ ἐκείνη τοῦ νοῦ εὐρίσκοντο ἐν τοιαύτῃ πραγματικῇ ἀρμονίᾳ, ὡστε φυσικὸν ἐπακολούθημα ἦτο ἡ παραγωγή ἑκατέρωθεν ἀριστουρημάτων. Ὁ Becq de Fourguieres λέγει· «Ὁ Ἕλληνας εἶχε τὴν ὑπερφηάνειαν νὰ διαφυλάττῃ ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς κινήσεσι τὴν χάριν καὶ τὸ εὐγχαρμμον λαμπροῦ ἀγάλματος, ἂν καὶ ὁ ἰδρῶς, ὁ πηλός, ἡ κόνις, αὐτὸ τὸ αἶμα ἐρρύπαινον πρόσωπον καὶ σῶμα, καὶ ἡ σφοδρότης τῶν ἀσκήσεων ἐπέφερε τὸ ἀσθμα. Ὅ, τι σήμερον θεωροῦμεν ἴδιον σχοινοβατῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἦτο καλλιτεχνικὸν αἰσθημα φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ὠραιότητος. Οἱ νεαροὶ ἀγωνισταὶ λουσαμένοι καὶ καθάραντες τὸ σῶμα μετέβαινον, ἵνα καθίσωσι σοβαρῶς ὑπὸ τὰς στοὰς ὅπως ἀκροαθῶσιν ὑψηλῶν μαθημάτων μεταφυσικῆς καὶ φιλοσοφίας».

Ὁ κ. Jerace ἀσχολεῖται μετ' ἰδιαίτερου ζήλου καὶ ἐνδιαφέροντος περὶ τοὺς ἐκ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος Ὀλυμπιονίκας· τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως, διότι καὶ οὗτος εἶναι εὐγενὲς τέκνον τῆς Καλαβρίας ἦτο τῆς Μεγάλης ποτὲ Ἑλλάδος· ἀναφέρει τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τὸν Μίλωνα καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ παραδόσεις, τοὺς δύο Πυθαγόρας, τὸν φιλόσοφον καὶ τὸν γλύπτην καὶ ἄλλους πολλούς. Μετὰ ταῦτα ἔπεται τὸ καλλιτεχνικώτερον μέρος τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ· ἐξετάζει τοὺς μεγάλους Ἕλληνας καλλιτέχνας καὶ τὰ ἀπαράμιλλα ἔργα αὐτῶν, τὸν Φειδίαν, λέγω, τὸν Μύρωνα, τὸν Πολύκλειτον, τὸν Πραξιτέλην καὶ τοὺς ὁμοίους, οἵτινες διετύπωσαν θαυμασιῶς τὴν συνύπαρξιν τῆς φυσικῆς ὠραιότητος μετὰ τῆς ἠθικῆς καλλονῆς. Ὁ σύνδεσμος οὗτος δὲν διασπᾶται οὔτε διὰ τῆς πραγματικότητος τοῦ ῥεαλισμοῦ, τοῦ Μύρωνος, οὔτε διὰ τῆς σοφῆς καὶ θεωρητικῆς μεθόδου τοῦ Πολυκλείτου, οὔτε διὰ τῆς εὐρείας καὶ ὑψηλῆς ἰδανικότητος τοῦ Φειδίου. Διότι πάντες εἶχον ὡς πλουσίαν καὶ ἀκένωτον τὴν αὐτὴν πηγὴν τῆς τέχνης αὐτῶν, τὴν ἀλήθειαν τοῦ περιβάλλοντος. Μάτην ἤθελε ζητήσῃ τις τὸν δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου ἢ ἀποξυόμενον τοῦ Λυσίππου ἐκεῖ ὅπου λείπει ἡ ὄψις τοῦ ἀληθοῦς.

Ὁ Μύρων ἀντικαθιστᾷ τὸν συνθηματικὸν τύπον διὰ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ζῶντος. Ὁ Πολυκλείτος παρουσιάζει τὴν πληρεστερὰν ὠραιότητα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, κατ' ἐξοχὴν μορφᾶς νεαρᾶς καὶ σφριγῶσας δι' ὀξείας παρατηρήσεως καὶ ἀγγίνου ὑπολογισμοῦ τῶν ἀναλογιῶν τῆς ἐκ

του αληθοῦς ωραιότητος. Περὶ τοῦ δορυφόρου του, ὅστις πρὸ τοῦ ἀποξυομένου τοῦ Λυσίππου, ὑπῆρξεν ὁ τελειότερος κανὼν τῆς ωραιότητος καὶ τῆς ἀρμονίας τῶν τύπων, ὡς ἐξῆς γράφει ὁ Εὐγένιος Guillaume: «τὸ ὅλον ἐμπνέει τὴν ιδεάν δυνάμειως φοβεράς, ἀλλὰ γίνεται εὐθύς αἰσθητὸν ὅτι ἡ ἰσχύς αὐτῆ ἐκανονίσθη ὑπὸ τῆς παιδεύσεως καὶ ἀσκήσεως· μὴ οὕσα ἐπιδεικτικῆ διαφαίνεται εἰς πάντα μῦν καὶ μετριάζεται ὑπὸ νεότητος ἐν ἀνεπιτηδεύτῳ καὶ ἀξιοπρεπεὶ μορφῇ. Οὐχ ἦττον αὐτῆ ἡ ἐξωτερικὴ δύναμις δὲν ἔχει μόνον τὸν χαρακτῆρα τῆς φυσικῆς ἰσχύος· διαλαμβάνει εὐγένεια, χάρις, πεποιθήσεις ἐφ' ἑαυτῶ, ἐκφρασις τέλος ἀξία ἀνδρὸς ἐλευθέρου».

Ὁ Φειδίας ἐξῆρε τὴν τέχνην εἰς ἰδανικότητα ἐκπληκτικὴν. Ὁ Σκόπας ἐν τῷ 4ῳ αἰῶνι δίδει εἰδικὸν τύπον βώμης, ὁ δὲ Πραξιτέλης εἶναι μέγιστος εἰς τὸ νὰ παρουσιάσῃ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀνθηρὰν ωραιότητα. Ὁ Λυσίππος «ὁ μαθητὴς τῆς φύσεως» τελευταῖος ἐσπουδάσει μετὰ πάθους τὰς καλλονὰς τοῦ ὑπὸ τῆς γυμναστικῆς ἀναπτυχθέντος ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ἐνοῖ τὴν ἀκριβεστέραν ἀλήθειαν πρὸς τὸ ὑψηλότερον μέτρον τῆς ωραιότητος· δίδει «τὴν ποίησιν τοῦ πραγματικοῦ». Ἡ ἰδιότης αὕτη ἐνσαρκούται εἰς τὸν ἀπαράμιλλον ἀποξυόμενον αὐτοῦ. Τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο δὲν εἶναι μόνον τύπος ἐκλεκτὸς οὐδ' εἰκὼν ἀπλῆ φυσικῆς ωραιότητος· ὁ καλλιτέχνης ἐξευγενίζει καὶ αἶρει τὸν τύπον καὶ εἰς πᾶν μέρος χαράσσει τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἐκφρασιν, ἣτις συγκινεῖται ἀπαύστως καὶ συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ νοῦ τοῦ ἔργου. Ἡ φυσικὴ ἀνάπτυξις συνδυάζεται μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς εἰς τελείαν ἰσορροπίαν.

Κατὰ τὸν Winckelmann τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης εἶναι εὐγενὴς ἀπλότης καὶ ἤρεμος μεγαλεῖον. Ὅταν θελῇ δὲ νὰ παρουσιάσῃ κατάστασιν ὀδυνηρῶς πασχούσης ψυχῆς, περιβάλλει τὸ αἰσθημα διὰ μορφῆς μὴ ἐκφραζούσης τὴν ἐσωτερικὴν ταραχὴν, ἀλλὰ τὴν ἀγωνίαν αὐτὴν καταβαλλομένην ὑπὸ θελήσεως ἰσχυρᾶς ὀφειλομένης ἀναμφηρίστως εἰς ἀνδρικὴν ἀνατροφὴν, δι' ἧς κυριαρχεῖ τις παντὸς μυὸς καὶ παντὸς ὀργάνου. Καὶ δὲν εἶναι βεβαίως ἀσχετος πρὸς τὴν γυμναστικὴν ἢ φυσιοψυχικὴ αὕτη ὄψις τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Ἡ γυμναστικὴ ἀσκεῖ παιδαγωγικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς θελήσεως καὶ ἀναπτύσσει τὰς ἰδιότητας ἐκείνας, αἵτινες καθίσταν τὸν Ἕλληνα ἄνδρα τῶν μαχῶν τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Ὁ Λαοκόων, ἔργον Ἀγησάνδρου, Ἀθηνοδώρου καὶ Πολυδώρου, καὶ ἡ Νιόβη τοῦ Σκόπα ἢ ἴσως τοῦ Πραξιτέλους εἰσὶ τοιαῦτα ἔξοχα παραδείγματα· ὁ Λαοκόων ὑφίσταται τρομερὰς ἀλγηδόνας· ὁμοίως φαίνεται, λέγει ὁ Winckelmann, ἡ ἀγωγή μεγάλου ἀνδρός, ὅστις βασανιζόμενος καὶ βαρυαλγῶν ἀγωνι-

ζεται νὰ καταπνίξῃ τὴν ταραχὴν καὶ πιεσθὲν ἐντὸς ἑαυτοῦ. Δὲν ἐκρήγνυται εἰς ὀξείας κραυγὰς, ὡς περιγράφει αὐτὸν ὁ Βεργίλιος, ἀλλ' οἱ στεναγμοὶ του εἶναι κωφοί.

Τοιοῦτον περίπου τὸ βιβλίον, ὅπερ συνοδεύεται ὑπὸ 20 φωτοτυπιῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων καὶ ὑπὸ παραρτήματος περὶ τῆς θεωρίας τῶν νεωτέρων γυμνικῶν ἀγώνων ἢ τῶν ἐλευθέρων παιδιῶν τῶν παιδῶν. Ἴσως δυνηθῶμεν ἐν προσεχεῖ φύλλῳ νὰ παράσχωμεν τοῖς φίλοις ἀναγνωσταῖς πλήρως τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο παράρτημα. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἀνελάμβανεν ἐκδότης τις τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ κ. M. Jerace.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Δ. ΣΚΟΥΡΜΠΟΥΤΑΚΟΣ
Σχολάγωγος Γυμνασίου.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ¹

Εἰς ἀπροσίτους χῶρας

Ἐπαναλαβόντες τὴν πρὸς Ἀνατολὰς διεύθυνσιν ἀνακαλύπτουσι νῦν μετὰ φρίκης ὅτι τὰ τρόφιμα ἐξέλιπον. Ἀπέχοντες ὁδὸν μόνον τεσσάρων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λίμνης, ἔπρεπε νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Θιβετινῶν; Ὁ Λάνδωρ ἐσκέφθη νὰ στείλῃ τεσσαράρας ἐκ τῶν ἀκολουθῶν εἰς τὸ φρούριον Τακλακὸτ, ἵνα λάθωσιν ὀλίγας τροφάς. Πράγματι δὲ οὗτοι ἀνέλαθον τὸ τολμηρὸν ἐπιχείρημα. Τρεφομένη δι' ὀλίγων χόρτων ἢ μικρὰ συνοδεία, κρυπτομένη ὀπισθεν βράχου μάτην ἀναμένει ἐπὶ πέντε ἡμέρας τὴν ἐπιστροφὴν των. Ἔτεροι δύο στέλλονται εἰς τὸ Κορδάν, κώμην ὀλίγα μίλια ἀπέχουσαν. Οὗτοι ἐπιστρέφουσι τὴν ἐσπέραν χωρὶς οὐδὲν νὰ κατορθώσωσιν, φέρουσι ὅμως τὴν ἀγγελίαν ὅτι πανταχόθεν οἱ στρατιῶται κατεδιώκον τὸν σαχίβ. Φῆμαι παράδοξοι ἐκυκλοφόρουσιν περὶ αὐτοῦ· εἰσηλθεν, ἔλεγον, εἰς τὸ Θιβέτ μετὰ μεγάλου στρατοῦ, καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ βαδίξῃ ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ νὰ πετᾷ ὑπεράνω τῶν ὀρέων.

Τρεῖς ἡμέραι παρέρχονται ἀκόμη ἄνευ εἰδήσεων καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο ἀπελπιστικά, ὅτε τὴν νύκτα οἱ Σάοι ἐπιστρέφουσι. Ἀλλ' εἰς ποῖαν κατάστασιν! Φυλακισθέντες, κακοποιηθέντες ἐν Τακλακὸτ κατῴρθωσαν νὰ δραπετεύσωσιν, ἀφοῦ ἐμίθυσαν τοὺς φύλακας, καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν ἐξητλημένοι καὶ περίτρομοι. Ἀγγέλουσι δὲ εἰς αὐτὸν ὅτι χίλιοι στρατιῶται ἀνεζήτησαν τὸν ἑρευνητὴν καὶ ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπεκνήθη ἀντὶ ἀμοιβῆς 300 ρουπιῶν.

Μόλις δι' ἀπειλῶν θανάτου ἠδυνήθη ὁ Λάνδωρ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς πεφοβημένους ἀκολου-

θοὺς του θέλοντας νὰ φύγωσιν. Ἀλλ' ἡ ἀμοιβὴ τῶν 300 ρουπιῶν ἐμβάλλει αὐτοὺς εἰς πειρασμόν. Ἀφοῦ ἀνεπιτυχῶς ἀπεπειράθησαν νὰ φονεύσωσι τὸν κύριόν των, διανοοῦνται νὰ παραδώσωσιν αὐτὸν δι' ἀπάτης εἰς τοὺς Θιβετινοὺς. Ὁ Ἀγγλος ματαίῳ καὶ πάλιν τὴν προδοσίαν των, κατορθοῖ μάλιστα νὰ τοὺς βιάσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν μέχρι τῆς λίμνης. Ὅτε ἐφθασαν εἰς αὐτὴν, τὸν ἐγκατέλιπον πλέον ὀριστικῶς.

Εἰς τὸν θηρρῶλεον ἑρευνητὴν ἀπέμειναν μόνον τέσσαρες σύντροφοι. Καὶ ὅμως ἐπαναλαμβάνει τὴν πορείαν ἄνευ διαταγμῶν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τροφάς μολὶς διὰ πέντε ἡμέρας. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀκόμη ὑπηρετῆται τὸν ἐγκαταλείπουσι παραλαβόντες καὶ τὸ φορτίον των. Οὕτω δὲ τῷ ἔμεινε μόνον ὁ πιστὸς Σάνδεν Σίγκ καὶ ὁ λεπρὸς Μάνσιγγ. Οἱ ταξειδιῶται προχωροῦσιν εἰς ἔδαφος λασπώδες, ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἄνεμον καὶ ἀποφεύγοντες πάντα τόπον συχναζόμενον. Οὐτε τροφὴν οὔτε καύσιμον ὑλὴν εἶχον πλέον.

Ἐσπέραν τινὰ διακρίνουσιν ἀπόσπασμα ἐξ 150 στρατιωτῶν, οἵτινες ἐπὶ καλπαζόντων ἵππων ἐβάνον εἰς ἀναζήτησίν των. Κρύπτονται καὶ διέρχονται ὄλην τὴν νύκτα εἰς ὕψος 5100 μέτρων, ἔτοιμοι νὰ φύγωσιν ἄμα τῇ προσεγγίσει αὐτῶν. Ἀλλὰ περὶ τὴν πρωΐαν οἱ στρατιῶται τοὺς ἀνευρίσκουσιν. Φκίνονται ἐξωργισμένοι. Ὁ Λάνδωρ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Σάνδεν Σίγκ προχωρεῖ εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν ὀπισθισμένος διὰ τοῦ τουφεκίου του. Οἱ Θιβετινοὶ ἐντρομοὶ ἀποθέτουσι τὰ ὄπλα καὶ τῷ προσφέρουσι τροφάς, τυρόν, καρπὸν καὶ βώλους βουτύρου. Ὁ Ἀγγλος δέχεται αὐτά, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελον νὰ κωλύσωσιν τὴν περαιτέρω πορείαν του, ρίπτει εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸ στῆθος μέγαν βῶλον βουτύρου, ἔπειτα σάκκου ἀλεύρου καὶ καρπῶν. Ὁ ἀπροσδόκητος οὗτος βρυχάρδισμός τρέπει αὐτοὺς εἰς ἄτακτον φυγὴν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συναντῶσιν ἄλλους Θιβετινοὺς.

Ὁ Σάνδεν Σίγκ, διηγεῖται ὁ ἑρευνητής, μᾶς εἰδείξεν ἐξέχουσαν τινὰ κορυφὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν διεκρίνοντο ὀπισθεν τῶν βράχων ἐξέχουσαι ὀλίγα κεφαλαί. Παρήλθομεν προσποιούμενοι ὅτι οὐδόπως τοὺς ἀντελήφθημεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον βλέπομεν αὐτοὺς ἐξερχόμενους ἐκ τῆς κρύπτης των καὶ καταβαίνοντας τὴν κλιτύν. Ὅτε δὲ κατέφθασαν εἰς τὴν πεδιάδα, ἵππευσαν καὶ διηυθύνθησαν ὁμοκίως πρὸς ἡμᾶς.

Οἱ Θιβετινοὶ ἀφίππευσαν εἰς ἀπόστασιν ἐκτοντάδων τινῶν μέτρων ἀπ' ἡμῶν, εἰς δὲ γέρον βίβλας μετὰ θεατρικοῦ κινήματος τὸ τουφεκίον καὶ τὴν σπάθην του ἤλθε πρὸς ἡμᾶς. Τὸν εἰδήθημεν φιλικῶς καὶ πολὺ μᾶς ἔτερψε διὰ τῆς ἀπλότητός του.

«Ἐἴμαι ἀγγελιαφόρος, μᾶς λέγει, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θυμώσῃτε, ἐὰν σὰς ὀμιλῶ. Σὰς ἀνακοινῶ μόνον τοὺς λόγους τῶν ἀξιωματικῶν μου, οἱ ὁποῖοι δὲν τολμοῦν νὰ ἔλθωσιν φοβούμενοι μὴ τοὺς δεῖρητε. Ἐμαθον εἰς τὴν Λάσσαν, ἀπὸ τῆν ὁποῖαν ἐρχόμεθα, ὅτι εἰς Πλέγκι (Ἀγγλος) εὐρίσκεται εἰς τὸ Θιβέτ μετὰ πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι πούθεν ἄ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν εὔρουν. Μᾶς ἔστειλαν λοιπὸν νὰ τὸν συλλάβωμεν. Μήπως ἀνήκετε εἰς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν του;»

— Ὅχι, ἀπεκρίθη μετὰ τόνου ξηροῦ. Πιστεύω, προσέθηκα, ὅτι θὰ σὰς ἐχρειάσθη πολὺς καιρὸς διὰ νὰ ἔλθετε ἀπὸ τὴν Λάσσαν.

«— Δώδεκα ἡμέραι, λέγει, μόνον δώδεκα ἡμέραι. Ἐχομεν δὲ διαταγὴν νὰ μὴ ἐπιστρέψωμεν, πρὶν συλλάβωμεν τὸν Πλέγκι. Καὶ σεῖς, μετ' ἠρώτησε μετὰ τόνον ἀνακριτικόν, εἰς πόσον καιρὸν ἤλθετε ἀπὸ τὸ Λαδάν;»

«Ἐἶπεν ὅτι ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἐκ τοῦ προσώπου μου ὅτι ἤμην Κασιμιρινός. Καὶ μοὶ ἀπέτεινε πλείστας ἐρωτήσεις προσπαθῶν ν' ἀνακαλύψῃ, ἐὰν ἤμην pandit, ἀπεσταλμένος δηλ. τῆς Ἰνδικῆς κυβερνήσεως πρὸς εἰσπραξίν των φόρων.

Ἐἴμαι προσκυνητής, τῷ ἀπεκρίθη, καὶ πηγαίνω νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ μοναστήρια. Ἐπήνεσε σφόδρα τὸν σκοπὸν μου, καὶ μοὶ ἐπρότεινε εὐχαρίστως νὰ μοὶ δείξῃ τὸν δρόμον τῆς λίμνης Γούν Κίου. Ἐδέχθη τὴν προσφορὰν του.

Ἐκινήσαμεν μετὰ δεκάδος στρατιωτῶν. Ἀφοῦ διήλθομεν μίαν ὑψηλὴν κορυφὴν καὶ λοφοσειρὰν τινὰ μετρίου ὕψους, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν χλοερὰν κοιλάδα τῆς λίμνης Γούν Κίου καὶ κατηυλίσθημεν εἰς ὕψος 5018 μέτρων.

Τὴν ἐπιούσαν ἀπὸ πρωῒας ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν πρὸς τὴν στενὴν διόδον τοῦ Μαγιόου. Ὅτε δὲ ἐφθάσαμεν ἀπέναντι στρατοπέδου περιτοιχιζομένου ὑπὸ τοίχων λιθίνων καὶ καπνὸν ἀναδίδοντος, οἱ φίλοι ἡμῶν Θιβετινοὶ μᾶς εἰβίσαν νὰ σταματήσωμεν. Ἐγὼ ἠρνήθηκα νὰ ὑπακούσω.

Οἱ στρατιῶται τοῦ στρατοπέδου ἠπειλήσαν ὅτι θὰ μᾶς φονεύσωσιν, ἐὰν ἐπροχωροῦμεν.

«Θὰ σὰς κόψωμεν τὴν κεφαλὴν, ἢ σεῖς θὰ κόψητε τὴν ἰδικὴν μας, ἀνέκραξαν ὁμοφώνως ὀδοῦ ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν».

Οἱ Θιβετινοὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ κάμωσιν· ὅτε δὲ μετ' εἶδον ἐπαναλαμβάνοντα τὴν πρὸς τὸ Μαγιόου πορείαν, ἀφήρησαν τοὺς σκούφους των καὶ μᾶς ἀπεχαιρέτισαν ταπεινῶς ἐξάγοντες τὴν γλῶσσαν καὶ ὑψύοντες τὰς χεῖρας, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ εὐγένεια τοῦ τόπου ἐκεῖνου.

Ἐμεθὰ ἀκόμη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Μαγιόου, ὅτε βλέπομεν σπεύδοντας πρὸς ἡμᾶς ἐπίππουσιν ὀλίγους ἐκ τῶν Θιβετινῶν στρατιωτῶν, οὓς εἰ-

¹ Ἴδε σελ. 242.

χοιμεν αφήση όπισω. Άνεμείναμεν αυτούς άτάραχοι. Ό άξιωματικός των πλησιάσας μάς έδειξε τήν κοιλάδα τήν έκτεινομένην όπισθεν τής κορυφής και άνεφώνησεν. « Έκει είνε τό έδαφος τής Σάσσης, και σας άπκγορεύμεν νά εισέλθητε εις αυτόν. »

« Ούδεμίαν προσοχήν έδωκα εις τήν διαμαρτύρησιν των και εισήλθον εις τήν ίερωτάτην πασών τών ίερών έπαρχιών, (τήν γήν του Θεού). Κατήλθον ταχέως τήν ανατολικήν στροφήν τής διόδου. Οί στρατιώται μάς παρετήρησαν μετά φρίκης, κάρηκολούθησαν επί τινα χρόνον διά τών όφθαλμών και έπειτα εξηφανίσθησαν. »

Ό Άγγλος και οι μετ' αυτού ήδυνήθησαν νά προχωρήσωσιν άνεπόχλητοι. Ήσαν ήδη επί τής έτέρας πλευράς του ύψηλου Βραμαπούτρα και διέκρινον τήν πηγήν του ίερού ποταμού, δν παρηκολούθησαν έπ' όλίγον, άφήκαν δέ έπειτα, διότι έστρέφετο πάρα πολύ πρós νότον. Προχωρούντες βρειότερον ήκολούθησαν όδόν φέρουσαν τά ίχνη εκατοντάδων ίππέων και διερχομένην διά στενωρείας 5400 μέτρων ύψους. Αυτή ήτο προφανώς ή πρós τήν Λάσσαν όδός. Τά τρόφιμα εξέλιπον και πάλιν· εκ δύο στρατοπέδων Ουβετινών, τά όποια συνήντησαν, ουδέν ήδυνήθησαν νά προμηθευθώσιν. Εύρίσκοντο λοιπόν εις τό κέντρον του Ουβέτ, περιστοιχιζόμενοι πανταχόθεν ύπ' έθρών, χωρίς τροφάς και χωρίς ένδύματα και ύποδήματα άλλα ή εκείνα, τά όποια εξ άρχής έφόρουσαν και τά όποια έπιπτον νύν εις βράκη. Η φοβερά αυτή κατάσταση δέν ήτο ίκανή ν' άποθαρρύνη και τόν γενναιότατον άνδρα ;

Έν τούτοις ή συνοδία ήκολούθει τήν πορείαν τής και έφθασε τέλος εις στρατόπεδον περικλειόν είκοσι τέσσαρας μαύρας σκηνάς. Οί εν αυτόν εύρισκόμενοι Ουβετινοί τόν ύπεδέχθησαν καλώς και συνήνεσαν νά τω πωλήσωσιν ίππους, ένδύματα και τροφάς. Είς δέ όνομαζόμενος Άνδρω, όστις ίσχυρίζετο μέν ότι είνε Γούρ Κά, άλλ' έφóρει τό Ουβετικόν ένδυμα, ύπεσχέθη νά φέρη ίππους τήν πρωίαν τής έπομένης.

Κατά τό ύπόλοιπον τής ημέρας ό Λάνδωρ προσεπάθησε νά μάθη, χωρίς νά δώση ύπονοις, ποίον όρόμον έπρεπε ν' ακολουθήση, ίνα φθάση εις τήν Λάσσαν. Πρós βορράν ήνοιγετο όδός διά μέσου λοφοσειράς· δι' αυτής δέ έπρεπε νά διέλθη, διότι ή μεγάλη πρós τήν Λάσσαν όδός καθίστατο καθ' ήμέραν μάλλον πολυφοιτητος. Ό έρευνητής προύτιθετο νά προσελάση ένδεδυμένος εύρωπαϊκήν στολήν μέχρις άποστάσεως όλίγων χιλιομέτρων από τής Λάσσης, έπειτα δέ νά μεταμφιεσθή και νά εισδύση εν κειρω νυκτός εις τήν ίεράν πόλιν.

Οί Ουβετινοί έφαινοντο ήρεμοι και ουδεμίαν παρείχον ύποψίαν εις τόν Λάνδωρ. Άλλά δέν έβράδυνε νά εξέλθη εκ τής άπάτης. Τήν ακό-

λουθον πρωίαν ό Άνδρω και δύο ή τρεις άλλοι Ουβετινοί ήλθον, ως ύπεσχέθησαν, νά τω πωλήσωσι τροφάς και δείξωσι τούς ίππους των. Ό Σάνδεν Σίγκ και ό Μάνσιγγ τούς εξήταζον, άφού δέ εξέλεξαν ένα ώραιον ίππον, εκάλεσαν τόν κύριόν των, ίνα και αυτός τόν ίδη.

« Ούδεμίαν προσοσίαν ύποπτεύων, λέγει ό Λάνδωρ, ήλθον άσπλος εις τό ύποδειχθέν μέρος άκολουθούμενος ύπό τών αυτοχθόνων. Παρετήρουν τό ζών έχων τάς χείρας όπισθεν, και βλέπω έτι τήν έκφρασιν τής εύχαριστήσεως, ήτις έφαιδρυνε τό πρόσωπον του Σάνδεν Σίγκ, ότε έπεδοκίμασα τήν έκλογήν του. »

« Έκυψα διά νά εξετάσω τάς έμπροσθίας κνήμας του ίππου, ότε αίρνης άρπάζομαι εκ τών όπισθεν ύπό πολλών εκ του λάιμου, τών χειρών και ποδών και ώθούμαι πρηνης κατά γής. Άγωνιζόμενος γενναίως κατορθώνω νά έλευθερωθώ εκ τών χειρών τινών εξ αυτών, άλλά νέοι έθροί επέπεσαν κατ' έμου και εν όλίγω εύρίσκομαι περικυκλωμένος ύπό τριάκοντα ανθρώπων, όστινες πανταχόθεν μέ προσβάλλουσιν. Τρεις φορές μέ ρίπτουν κατά γής και τρεις φορές άνεγείρομαι μαχόμενος διά τών πυγμών, τών ποδών, τής κεφαλής και τών όδόντων, πλήττων δεξιά και άριστερά ό,τι εύρισκον. Παρά τήν άριθμητικήν ύπεροχήν τών αντιπάλων μου, ή δειλία αυτών ήτο άπιστευτος και χάριν αυτής ήδυνήθη ν' άντισταθώ περι τά είκοσι λεπτά. »

« Τά ένδύματά μου είχαν καταρρακωθή. Πανταχόθεν έριπτον πρós έμέ βρόχοι, κτώρθωσαν δέ τέλος νά διαπεράσωσιν ένα εις τόν λάιμόν μου, και τούτο έκρινε τήν νίκην των. Άνεσσαν τότε πρós έαυτούς τόν βρόχον, ως διά νά μέ πνίξωσιν. Άσφυξία μέ κατέλαβεν, οι όφθαλμοί μου έφαινοντο ότι θα εξέλθωσιν εκ τής κόγχης, ή όρασίς μου έσκοτίσθη· ήμην πλέον ύποχείριος. Άφού μέ έσυραν επί του έδάφους, μέ έπληξαν διά τών βιχρέων ύποδημάτων των, άτινα ήσαν πλήρη ήλων, έως ου άπόλεσα τήν αίσθησιν. Τότε έδεσαν τούς καρπούς τών χειρών μου όπισθεν, τούς βραχιόνιας κατά τούς άγκώνιας, τόν λάιμόν και τούς πόδας μου. »

Ό Λάνδωρ ήτο αιχμάλωτος. Και ούτως αι υπεράνθρωποι αυτού προσπάθειαι άπετύγγανον. Άλλ' αι φοβερά ταλαιπωρία και κίνδυνοι, όσους είχε μέχρι τούδε ύποστή, ήσαν μηδέν εν συγκρίσει πρós τάς φοικτάς βασάνους, τάς όποιās έμελλε νύν νά ύποστή εις τάς χείρας τών Ουβετινών πρós τιμωρίαν τής τόλμης του.

Περικυκλωθέντες ύπό τών Ουβετινών, εις βοήθειαν τών όποιων έδραμον 400 στρατιώται ένοπλοι κρυπτόμενοι εις τά περίξ, ό Λάνδωρ και οι δύο ύπηρεται του έδέθησαν ταχέως ως επικίνδυνοι έγκληματίκι εις τρόπον, ώστε δέν ήδύναντο ουδέ τήν έλαχίστην κίνησην νά κάμωσιν.

« Συλλογιζόμενος, γράφει ό εξερευνητής, ότι οι Ουβετινοί έχρειάσθησαν 500 ανθρώπους, ίνα γίνωσι κύριοι ενός Άγγλου και δύο ύπηρετών του, ήμιθανών και τών τριών εκ τής πείνης, ότι και τούτο κατώρθωσαν διά τής ανανδροτάτης προσοσίας, ότι οι στρατιώται ουτοι ήσαν εκ τών λογαδών του στρατού τής Λάσσης σταλέντες ειδικώς, όπως ματαιώσωσι τόν εξ ήμών κίνδυνον, δέν ήδυνήθην νά κρατήσω μειοίμα περιφρονήσεως πρós αυτούς. »

Οί Ουβετινοί ουδέν πλέον έχουν νά φοβηθώσιν εκ τής μικράς συνοδίας. Ίνα δέ εκδικηθώσιν διά τόν τρόπον, εις όν ενέβηλον αυτούς, παρασκευάζονται διά παντός τρόπου νά βασανίσωσι τόν Λάνδωρ και τούς δύο συντρόφους του. Τό μέσο αυτών κατά τών Ευρωπαίων και πρós πάντων τών Άγγλων έμπνέει εις τήν φαντασίαν των τάς παραδοξοτάτας βασάνους.

Και πρώτον ή εκδίκησις αυτών έστράφη πρós τάς άποσκευάς και τά επιστημονικά εργαλεία του εξερευνητού. Θραύουσι βρόμετρα, πυξίδας, φωτογραφικάς μηχανάς κ.λ., τούθ' όπερ άποτελεί τήν σκληροτάτην ήθικην βασάνον διά λόγιον άνθρωπον. Έπειτα άποχωρίσαντες τόν Λάνδωρ τών δύο πιστών ύπηρετών του φέρουσιν αυτόν εις τό Ουβετινόν στρατόπεδον. Έκει ύδηγείται εις εύρειαν σκηνήν, εν ή ήτο ίδρυμένος τό δικαστήριον του Πόμπο, διοικητού τής έπαρχίας.

« Επί ύψηλής έδρας, διηγείται ό Λάνδωρ, εν τω μέσω τής σκηνής, εκάθητο άνθρωπος φορών πλατείς αναξυρίδας λαμπρού πρασίνου χρώματος και βραχύ κίτρινον έπανωφόριον μέ κυματιζούσας χειρίδας. Έφερον επί τής κεφαλής πύλον μέ τέσσαρας γωνίας έπίχρυσον, επί του όποιου ήσαν έζωγραφημένοι τρεις μεγάλοι όφθαλμοί. Έφαινετο νέος, είχε δέ τήν κεφαλήν έντελώς έξυρισμένην, διότι ήτο Λάμης πρώτου βαθμού έχων δικαιώματα ίσα πρós τά του φεουδαλικού άρχοντος. Έπειδή έστεκόμην όρθιος μέ τήν κεφαλήν άτενή, δύο ιερείς ώρμησαν πρós έμέ και μέ διέταξαν νά γονατίσω. Έγώ ήρνήθη· αν και έδοκίμασα διά τής βίας νά μέ γονατίσουν, ήδυνήθη όμως νά μείνω όρθιος. »

« Ό Πόμπο μανιώδης μοι άπηύθυνε λέξεις τινάς ύβριστικάς εν τή κλασική Ουβετική γλώσση, εκ τών όποιων έγώ γνωρίζω μόνον όλίγον τι τήν όμιλουμένην Ουβετικήν ουδεμίαν ένόηση. Τόν παρεκάλεσα λοιπόν νά μη μεταχειρίζεται τόσον ώραιαν γλώσσαν, ήτις μοι ήτο άκατάληπτος. »

« Τό έπίσημον πρόσωπον έξεπλάγη διά τήν αίτησίαν μου. Έπειτα συσπών τάς όφρυσ μέ ένευσε νά παρατηρήσω πρós τά άριστερά. Οί στρατιώται και οι ιερείς παρεμέρισαν, και είδον τόν Σάνδεν Σίγκ έξηπλωμένον πρηνή κατά γής μέ τά κάτω του σώματος γυμνά. Δύο ιερείς ήρχισαν νά μαστιγώνουν αυτόν από τής ζώνης

μέχρι τών ποδών δι' ήμάντων δερματινών φερόντων κόμβους μολυβδίνους. Ό δυστυχής ήτο αίμοσταγής. Έκάστη πληγή έσπάρτατε τήν καρδίαν μου, άλλ' ένόουν ότι, αν έδεικνυον οϊκτόν τινα δι' αυτόν, θα έμαστιγούτο έτι άπανθρωπότερον. Παρετήρουν λοιπόν τήν βασάνον του ως κοινότατόν τι θέαμα. Οί έγγύτατα έμου Λάμαι έθεσαν τότε τάς πυγμάς των επί τής ρινός μου λέγοντες ότι και ή σειρά μου έφθασεν.

« Ός σε κτυπήσωμεν, έλεγον, έως ότου είπης ό,τι έπιθυμούμεν νά μάθωμεν. »

« — Nikutza, Nikutza. Πολύ καλά, πολύ καλά », άπεκρίθην μειδιών.

« Ό Πόμπο και οι αξιωματικοί του προφανώς δέν ήξευρον, τί νά μέ κάμωσιν, ως έβλεπον εκ του προσώπου των. Και όσω μάλλον έβεβαιούμην περι τής έπιτυχίας τής στάσεώς μου, τόσω περισσότερο έλάμβανον θάρρος, όπως εξακολουθήσω αυτήν. »

« Οί δύο λάμαι, άφού έβασάνισαν τόν Σάνδεν Σίγκ, άφήκαν αυτόν ήμιθανή, προσήγαγον τάς σημειώσεις και τούς χάρτας μου και ήρχισαν νά μέ άνακρίνωσιν. Έάν θα έλεγον τήν αλήθειαν, μοι προείπον, θα έσφζετο ή ζωή μου, άλλως θα έμαστιγούμην και θ' άπεκεφαλιζόμην. Άπεκρίθην ότι θα έλεγον τήν αλήθειαν, είτε μέ έτιμώρουν είτε μή. »

« Έξέθεσα εις αυτούς τά κατ' έμέ, όσον ήδυνήθη σαφέστερον βεβαιών αυτούς ότι έγώ συνέλαβον τήν ιδέαν του ταξειδίου, ότι έγώ είχον εύρη μόνος τόν όρόμον μου και ότι ό δυστυχής ύπηρετης μου ήτο άθώς. »

« Παρά τάς εξηγήσεις ταύτας εξηκολούθησαν νά μαστιγώνωσι τόν Σάνδεν Σίγκ, όστις εν τή άγωνία του εδάγκανε τήν γήν καθ' εκάστην πληγήν. Η γενναίότης του ήτο ήρωική· ουδεμία λέξις παραπόνου, ουδεμία παράκλησις εξήλθεν εκ τών χειλέων του. Όμολόγησεν ότι είπον τήν αλήθειαν και ότι ουδέν είχε νά προσθήση. Έγώ έπαγγυνούμενος εκ του πλησίον ύπό τών ίερέων και τών αξιωματικών παριστάμην εις τήν σκληράν ταύτην σκηνήν μέ προσποιητήν στωικήν άπάθειαν. Επί τέλους έξοργισθέντες εκ τής ψυχραιμίας μου διέταξαν τούς στρατιώτας νά μέ ύδηγήσουν εις τήν άπωτάτην σκηνήν του στρατοπέδου. »

« Ηρχιζε τότε νά βρέχη, και τούτο ύπηρεσε δι' έμέ εύτυχής σύμπτωσης. Και εις τό Ουβέτ, όπως και εις τήν Κίαν, βροχή βραχάια έμποιεί μεγάλην έντύπωσιν εις τόν λαόν, και διηγούνται ότι σφαγαί άνεστάλησαν, έως ότου ή βροχή πύση. Και εις τήν παρούσαν περίστασιν, εύθως ως ήρχισαν νά πίπτωσιν αι πρώται σταγόνες, οι στρατιώται και οι ιερείς έσπευσαν νά εισέλθουν εις τάς σκηνάς των, έγώ δέ ώδηγήθη εις τήν άπωτάτην σκηνήν του στρατοπέδου. »

«Αἱ ὀβριτικαὶ σκηναὶ οὐδαμοῦ εἶνε πολὺ καθαρά, ἀλλὰ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμελλον νὰ διέλθω τὴν νύκτα, ἦτο ἀκαθαρτότατον. Καὶ οἱ δεσμοὶ μου δὲ ἦσαν τόσον ἐσφιγμένοι καὶ ἐγκολλημένοι εἰς τὰς σάρκας μου, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ κοιμηθῶ. Ἄλλ' ὡσεὶ μὴ ἤρκευ ταῦτα, καὶ τὰ ἀκάθαρτα ζωύφια ἦσαν τόσον ἀφθονα ἐντὸς τῆς σκηνῆς, ὥστε εἰς ὀλίγας στιγμὰς ἐπληρώθη ἐξ αὐτῶν. Ὑπέστην δὲ ἀνεκφράστους βρασμούς καθ' ὅλον τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν τούτων.»

Διῆλθε λοιπὸν τὴν νύκτα ὁ Λάνδωρ εἰς τὸ ἀκάθαρτον τοῦτο μέρος. Δύναται δὲ τις νὰ φαντασθῆ, εἰς ὁποίας φοβερὰς σκέψεις ἐπληρώθη τὸ νοῦς του.

Ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον τὴν ἐπιούσαν ἐμεινεν ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ὕβρεις τοῦ ὄχλου, ὅστις περιστοιχίζων αὐτὸν ἔπτυσεν κατὰ πρόσωπον, ἐπροπηλάκιζε, μέχρις οὗ ἤλθον στρατιῶται, ἵνα τὸν ἀπαγάγωσιν, ὡς ἔλεγον, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Τακλακὸτ καὶ ἐκείθεν τὸν κατευθύνωσιν εἰς τὰ σύνορα.

Ἄλλὰ πρὶν ἀναχωρήσουν, εἶχον διαταγὴν, ἔλεγον, νὰ τὸν ὀδηγήσουν εἰς τὴν σκηνὴν τῆς φρουρᾶς. Ἐκεῖ πρὸς παρηγορίαν του εὖρε ζῶντας τοὺς ὑπέρετας του, ἀλλ' εἰς ὁποῖαν κατάστασιν! Ὁ Μάνσιγκ, καίτοι καὶ αὐτὸς ἐβασανίσθη ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἐκακοποιήθη ὅμως ὀλιγώτερον τοῦ ἀτυχοῦς Σίγκ. Ἰδὼν τὸν κύριόν του ὁ γενναῖος ὑπέρετης μόλις ἠδυνήθη νὰ τῷ εἴπῃ με φωνὴν ἀγωνιώσαν· «Hazur, hazur, hum murgiaega» «κύριε, κύριε, ἀποθνήσκω.»

Ἀποθῶν τοὺς φύλακας, ἂν καὶ χεῖρας καὶ πόδας δεδεμένος, ὁ Λάνδωρ ἠθέλησε νὰ βροηθῆσθαι τὸν δυστυχῆ.

«Ἦμην πολὺ πλησίον αὐτοῦ, διηγείται, ὅτε οἱ στρατιῶται ὤρμησαν ἐπ' ἐμέ, με ἀνύψωσαν μετέωρον καὶ με ἔριψαν ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον.

«Μὲ πηγαίνου εἰς Τακλακὸτ, ἐπρόφρασα νὰ φωνάξω εἰς τὸν ὀδηγόν μου. Ἐκεῖ θὰ φέρουν καὶ σὲ αὐρίον.»

[Ἔπεται τὸ τέλος]

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ

ΚΑΙ Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ὁ ποιητὴς τοῦ Ἰμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν ἦτο, ὡς γνωστὸν, κάτοχος τῆς ἰταλικῆς γραμματολογίας, μάλιστα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἢ καθ' ἑαυτὸ γλώσσά του ἦτο ἡ ἰταλική. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν Ἐπτανήσῳ δὲν ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους ἀρνησιπατρὶς ὁ ἀσπαζόμενος τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Μάλιστα πολλοὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐθήλαζον τὰ θελητρά

τῆς ἰταλικῆς ἐξευγενίσεως, ὅπως παιδαγωγηθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς ἰδίας ἀδελφῆς χώρας συμπληρώσωσι τὰς σπουδὰς των.

Παραθέτομεν κατωτέρω ὀλίγα δείγματα, ἅπερ μαρτυροῦσι τὴν ἐπιτηδειότητα, μεθ' ἧς ὁ ποιητὴς νέαν ζωὴν ἐδίδεν εἰς γνωστὰς ἰδέας, ὅσας ἐν τῇ ἐμπνεύσει αὐτοῦ διετύπου τὴν ἰδέαν του, ὑπὸ τὸ κράτος εὐρισκόμενος τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἰταλικῶν συγγραμμάτων.

Δυστυχῆς! Παρηγορία
Μόνη σοῦ ἔμεινε νὰ λῆς
Περασμένα μεγαλεῖα
Καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Ἐνταῦθα ἐνθυμίζει τὸ γνωστὸν τοῦ Δάντε

Nessuno maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria . . . (Κόλασ. V.)

*

Δὲν εἶν' εὐκολαὶ ἡ θύραις
Ἐὰν ἡ χρεῖα ταῖς κουρταλῆ.

Ὁ Σολωμὸς εἶχε κατὰ νοῦν τὸ τοῦ Δάντε (Παραδ. XVII).

Tu proverai si come sa di sale
Lo pane altrui; e com'è duro calle
Lo scendere e'l salir per l'altrui scale.

*

Ἐφωνάξανε ὡς στᾶστέρια
Τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ νησιά.

Ναὶ μὲν ὁ Ὀμηρος λέγει
Ἦχη δ' ἀμφοτέρων ἔκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγάς.

ἀλλ' ὁ Σολωμὸς ἐμελέτησε τὴν ἀρίστην μετάφρασιν τοῦ Μόντε, ὅστις μεταφράζει:

Misero anch'essi un alto grido; e d'ambi
Gli eserciti il clamor feria le stelle x λ.π.

*

Τὸ θηριὸ πάνανογιέται,
Πῶς τοῦ λείπουν τὰ μικρά,
Περιορίζεται, πετιέται,
Αἷμα ἀνθρώπινο διψᾷ.

Ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε τοῦ λατίνου ποιητοῦ Στατίου, ὅστις ἐν τῇ *Θηβαϊδί* ᾄδει:

Ut lea, quam saevo foetan pressere cubiti
Venantes Numidae, natos erecta superstat
Mente sub incerta, torvum ac miserabile
frendens.

Illa quidem turbare globos, et frangere morsu
Tela queat, sed prolis amor crudelia, vincit
Pectora, et a media catulos circumspicit ira.

Ἡ ὡραία αὕτη ἰδέα τοῦ λατίνου ποιητοῦ εὖρε πολλοὺς μιμητάς. Ὁ Πολιτιανὸς μεταβάλλει εἰς *τίγριν* τὴν *λέαιναν* καὶ ᾄδει:

Qual tigre, a cui dalla petrosa tana
Ha tolto il cacciatore suoi cari figli;
Rabbiosa il segue per la selva Ircana,
Che tosto crede insanguinar gli artigli¹.

¹ Stanze XXXIX.

Ὁ Ἀριόστος τὴν *λέαιναν* μεταβάλλει εἰς *ἄρκτον* καὶ ᾄδει:

Come orsa che l'alpestre cacciatore
Nella petrosa tana assalita abbia.
Sta sopra i figli con incerto core.
E freme in suono di pietà e di rabbia:
Ira la invita e natural furore
A spiegar l'ugne e a insanguinar le labbia;
Amor la intenerisce e la ritira,
A riguardare ai figli in mezzo l'ira¹

Τόσον μεγάλη εἶνε ὁμως τοῦ Ἀριόστου ἡ μίμησις, ὥστε ὁ Bentivoglio μεταφράζων τὴν *Θηβαϊδα* ἀντέγραψε τρεῖς στίχους τοῦ Ἀριόστου. Χάριν δὲ περιεργείας παραθέτομεν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς μεταφράσεως:

Qual leonessa in cavernoso monte
Cui cinse intorno il cacciatore numida,
Sta sopra i figli con incerto core,
E freme in suono di pietà e di rabbia;
A saltar nello stuolo, a franger dardi
Furor la spinge, amor l'assesta e sforza
A riguardare i figli in mezzo l'ira.

Τέλος καὶ ὁ Fénelon ἐν τῷ *Τηλεμάχῳ* ἠθέλησε κάπως νὰ μιμηθῆ τὴν εὐτυχῆ τοῦ λατίνου ἰδέαν γράφων: «Alors je sentis comme une lionne à qui on vient d'arracher ses petits: elle remplit les forêts de ses mugissements».

*

Τόσα πέφτουσε τὰ θέρια
Σμένα ἀστάγια εἰς τοὺς ἀγρούς·
Σχεδὸν ὅλα ἐκεῖα τὰ μέρη
Ἐσκαπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

Ὁ Μαντζώνης ἐν τῷ Conte di Carmagnola ᾄδει:

Come il grano lanciato dal pieno
Ventilabro nell'aria si spande;
Tale intorno per l'ampio terreno
Si sparpagliano i vinti guerrier.

Ὁ Βύρων ᾄδει:

Like the mower's grass at the close of the day;
When his work is done on the levell'd plain;
Such was the fall of the foremost slain.

*

Εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
Τώρα ἀθῶα δὲν ἀντηγεῖ
Τὰ λαλήματα, ἢ φλογέρα,
Τὰ βελάσματα, τᾶρνι.

Ὁ Μόντης ἐν τῷ ποιήματι In morte di Ugo Bassville ᾄδει:

Odi frattanto risonar le rive
Non di giocondi pastorali accenti,
Non d'avene, di zuffoli e di pive.

*

Ὡ τρακόσιοι! σηκωθῆτε
Καὶ ξανάλθετε ἔς ἐμᾶς·
Τὰ παιδιὰ σας θέλ' ἰδῆτε
Πόσο μοιάζουμε με σας.

¹ Orlando furioso XIX.

Ἡ ἰδέα αὕτη καὶ μὲν εὐρίσκεται εἰς ποιημάτων τοῦ διδασκάλου τοῦ Σολωμοῦ Ἀντωνίου Μαρτελάου, ἀλλ' ὁ Παρίνης ἐν τῷ *Mattino* ᾄδει:

E voi dall' altro secol feroci,
Ed ispid'avi i vostri almi nipoti
Venite oggi a mirar . . .

Φανερά ἡ μίμησις, ἀλλ' ὁποῖα διαφορὰ! Ὁ Ἰταλὸς εἰρωνεύεται τοὺς Ἰταλοὺς τῶν χρόνων του, ἐνῶ ὁ Σολωμὸς λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Βύρων ἐν τῷ Don Juan εἰς τὸ στόμα τοῦ δούλου Ἑλληνοσθέτι, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τοὺς ἐξῆς στίχους:

Must we but blush?—Our fathers bled.
Earth! render back from out thy breast
A remnant of our Spartan dead!
Of the three hundred grant but three
To make a new Thermopylae!

Δῆλα δὲ ἀναπολῶν ὁ ὑπὸ δουλείαν Ἑλληνα τὸν ἠραισμὸν τῶν προγόνων, ἐπιθυμεῖ ἐκ τῶν τριακοσίων μόνον τρεῖς διὰ νὰ ἐπιδείξωσι νεωτέρας Θερμοπύλας. Ὁ Σολωμὸς ἔχων πάντα κατὰ νοῦν διετύπωσε λαμπρὰ τὴν ἰδέαν του.

*

Καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζου
Μαῦρα ὀλόχρυσα μαλλιά.

Ὁ Πετράρχης ᾄδει:

Chiome d'oro si fine all'aura sciolse.

καὶ ὁ Βύρων:

Song floating auburn curls.

*

Σφαλερὰ τετραποδίζου
Πλήθος ἄλογα καὶ ὀρθὰ
Τρομασμένα χλημιτρίζου
Καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.

Ὁ Φώσκολος ᾄδει:

E un incalzar di cavalli accorrenti
Scalpitanti sugli ermi a'moribondi¹.

*

Ποῦ ὅσον αἶμα καὶ ἂν ρουφοῦσε
Τόσο ἐγύρευε νὰ πιῆ.

Μᾶς ἐνθυμίζει τὸν Δάντε εἰπόντα:

E dopo'l pasto ha più fame che pria (Κολ. I).

*

Ἔως ὅπου ἀπὸ ψηλὰ θέλει βουτσεῖ
Ἡ σάλπιγγα ἢ στερογγὴ νὰ σὲ ξυπνήσῃ.
Ὁ Μόντης λέγει ἐν τῷ ῥηθέντι ποιήματι:
... infin che del gran die
L'orrido squillo a risvegliar li viene.

*

Καὶ τὰ κύματα τότε μᾶς πηδίζου,
Καὶ σὰ νέφη σοῦ φαίνεται πῶς νᾶσαι
Καὶ τότε τόσο ἀνέλπιστα βυθίζου,
Ποῦ μὴν ἀνοίξῃ ἡ κόλασι φοβᾶσαι.

¹ Sepolcri.

Ο Άριστος ἄδει :

Muove crudele e spaventoso assalto
Da tutti i lati il terpestoso verno.
Veggon talvolta il mar venir tant'alto,
Che par che arrivi insino al ciel superno.
Talor fan sopra l'onde in su tal salto,
Ch'a mirar giù par lo veder lo 'nferno.

*

Ἐδῶ ἐκεῖ, ἔμπρὸς ὀπίσω ἄπάνω κάτω.
Βαρῶν ὅμοια τὴν πλάκα ὄχτῳ ποδάρια,
Τρέχουν ἴσια, καὶ ἀκούονται τὰ ἰδικά του.

Ὁ πρῶτος στίχος μᾶς ἐνθυμίζει τὸ τοῦ Δάντε
Di qua, di là, di sù, di giù gli mena (Κόλ. V).

Εἰς τοὺς ἄλλους δύο στίχους ὁ Σολωμὸς λαμ-
πρὰ παριστάνει ὅτι δύο μόνον πόδες ἦσαν ζων-
τανοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὁ Δάντες θέλων νὰ ἀκο-
νίσῃ ὅτι αὐτὸς μόνος ὁ ἐπιβαίνων τῆς λέμβου
ἦτο ζωντανός, οἱ δὲ ἄλλοι σκιαί, ἄδει (Κόλ. VIII):

Lo duce mie discese nella barca
E poi mi fece entrare appresso lui,
E sol quand' i fui dentro, parve carca.

ἄλλὰ πρὸ τοῦ Δάντε ὁ Βεργίλιος εἶπεν ἐν τῇ
Αἰνείαδι IV :

... adcipit alveo
Ingentem Aeneam. Gemuit sul pondere cymba
Sutulis et multam adcipit rimosa paludem.

*

Ποῖος εἶδε τὸ Πάσχα αἶμα νὰ ἰδρῶνῃ
Ὁ Χριστός . . .

Ὁ Σολωμὸς ταῦτα εἰπὼν κατὰ νοῦν θὰ εἶχε
τὸν Μόντην, ὅστις ἔγραψεν ἐν τῷ ῥηθέντι ποιήματι:

... sudar sangue le pie
Immagini dei templi.

*

Σᾶς γνωρίζω τί θέλτε; Εἶθε δικά μου,
Τοῦ καθενὸς τὸ πρόσωπο μοῦ μοιάζει.

Ὁ Δάντες εἶπε :

... ed io scorsi
Per quattro visi il mio aspetto stesso.
(Κόλασ. XXXIII)

Καὶ ὁ Τάσος ὅπως παραστήσῃ ὅτι τὸ πρό-
σωπον τῆς πενθούσης μητρὸς ἦτο ὅμοιον τῷ
προσώπῳ τοῦ νεκροῦ τέκνου, ἐνεκα τῆς λύπης
τῆς, καὶ ὅτι τὸ τέκνον ὁμοιάζε πρὸς τὴν μη-
τέρα εἶπε :

Di morte un volto pien, l'altro di pianto
De l'immagine sua dolente impresso.

*

Ἀπόψε κάποιος, ποῦ ὅτι θέλει κάνει.

Καὶ ὁ Δάντες θέλων νὰ παραστήσῃ τὴν δύνα-
μιν τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ λέγει :

Vuolsi così colà (εἰς τὸν Οὐρανὸν) dove si puote
Ciò che si vuole . . . (Κόλασ. III).

Καὶ εἰς τὰς ἐπιστολάς ἐπίσης ὁ Δάντες γράφει:
Voluntas Dei omnipotentiae est coequalis.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα ἀρκοῦσιν. Ὁ
ἡμέτερος ποιητής, ὡς ὁ ἀναγνώστης βλέπει,
τόσον τεχνουργικῶς διέπлатτεν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ
τὴν ξένην ἰδέαν, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν ἀπο-
καλέσωμεν λογοκλόπον.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Μεταξὺ χιλίων νεογνῶν πόσα θὰ φθάσωσιν εἰς
ἡλικίαν 90 ἐτῶν;

Ἐπτὰ μόνον κατὰ τοὺς νεωτάτους ἐν Γερμανίᾳ
ὑπολογισμούς, ὅπου ἡ μέση διάρκεια τῆς ζωῆς εἶνε
ὅση καὶ ἐν Ἰταλίᾳ.

Οὕτω τὸ ἡμισυ τῶν ἀνθρώπων δὲν φθάνει εἰς
ἡλικίαν 50 ἐτῶν· 413 μόνον ἐπὶ 1000. Εἰς τὰ
60 ἔτη φθάνουν 300, εἰς τὰ 70 ἔτη 130, εἰς τὰ
80 ἔτη 63 ἀνθρώποι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπερβάντων τὸ 60στὸν ἔτος ἐπὶ
1000 κατοίκων εἶνε :

ἐν Ἀγγλίᾳ	102
ἐν Σκωτίᾳ	72
ἐν Ἰρλανδίᾳ	60
ἐν Γαλλίᾳ	127
ἐν Γερμανίᾳ	77
ἐν Ὀλλανδίᾳ	77
ἐν Δανίᾳ	84
ἐν Σουηδίᾳ	88
ἐν Νορβηγίᾳ	90
ἐν Αὐστρίᾳ	70
ἐν Πορτογαλίᾳ	70
ἐν Ἰσπανίᾳ	58
ἐν Ἑλλάδι	86
ἐν Ν. Ἀμερικῇ	50
ἐν Ἰνδίᾳ	40

Οἱ ἀριθμοὶ οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην
μακροβιότητα κατὰ χώρας μεταβάλλονται προκει-
μένου οὐχὶ περὶ τῶν ὑπερβάντων τὸ 60στὸν ἔτος,
ἀλλὰ περὶ τῆς μέσης διάρκειας τῆς ζωῆς.

Κατὰ τὰς ἀπογραφὰς τῆς τελευταίας δεκαετη-
ρίδος ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς εἶνε :

ἐν Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ	50 ἔτη
ἐν Ἀγγλίᾳ	45 » καὶ 3 μῆνας
ἐν Βελγίῳ	44 » » 11 »
ἐν Ἑλβετίᾳ	44 » » 4 »
ἐν Γαλλίᾳ	43 » » 6 »
ἐν Αὐστρίᾳ	39 » » 3 »
ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ .	39 »
ἐν Ἰσπανίᾳ	32 » » 4 »

Τῶν Ἀράβων καὶ Ἑσκιμῶων ἡ μέση διάρκεια τῆς
ζωῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 25 ἔτη. Παρ' αὐτοῖς ἰδίως
τῶν παιδῶν ἡ θνησιμότης εἶνε μεγάλη.

Ἡ ζωὴ εἶνε συντομωτέρα εἰς τὰς πόλεις ἢ ἀνὰ
τοὺς ἀγρούς.

Ἡ μᾶλλον ἀνθυγεινὴ πόλις εἶνε ἡ Βομβάη :
120 θάνατοι ἑτησίως ἐπὶ 1000 κατοίκων.

Κατὰ σειρὰν δὲ αἱ διάφοροι μεγάλα πόλεις ἔρ-

χονται ὡς ἐξῆς ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατ' ἔτος
θανάτων ἐπὶ 1000 κατοίκων :

Κάϊρον	38
Ἀλεξάνδρεια	36
Τεργέστη	35
Βενετία	34
Πετρούπολις	33
Ρώμη καὶ Μόσχα	26
Τουρίνον	24
Βιέννη	21
Παρίσι	20
Στοκχόλμη	17
Βερολίνον	} 16
Βρυξέλλαι	
Χάγη	} 14
Ἀμστελέρδαμον	

Ἡ μέση διάρκεια τῆς ζωῆς εἰς χώραν τινὰ οὐδεμίαν
ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς,
ὅσοι τυχὸν ἔφθασαν τὸ ἑκατοστὸν ἔτος.

Οὕτως ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἐν Εὐρώπῃ κατέχει τὴν
κατωτάτην βαθμίδα ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπερ-
βάντων τὸ 60στὸν ἔτος, φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ χώρα
ὅπου δύναται τις νὰ εὕρῃ πλείστους προσεγγίζοντας
ἢ ὑπερβαίνοντας τὸ 100στὸν.

Δέκα ἀνθρώποι ἐπὶ 1000 ἐν Ἀθήναις φθάνουσιν
εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν· εἰς ἐπὶ 1000 εἰς ἡλικίαν 95·
εἰς ἐπὶ 10,000 εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν καὶ εἰς ἐπὶ
100,000 φθάνει τὸ 105στὸν ἔτος.

Μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἑλλά-
δος καὶ ἰδίως εἰς τὰς νήσους ἡ μακροβιότης εἶνε
ἔτι μεγαλειτέρα, οὐδ' εἶνε ἐκεῖ σπάνιοι οἱ ἑκατον-
τούτεις. Οἱ μακροβιότατοι τῶν Ἑλλήνων περιλαμ-
βάνονται συνήθως μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ τῶν
μοναχῶν.

Ἡ ἱερατικὴ τάξις ἐκεῖ ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ εἶνε
μακρόβιος· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τάξιν τῶν ἱατρῶν,
ὧν ἡ μέση διάρκεια τῆς ζωῆς εἶνε ἡ ἐλαχίστη.

Ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν
ἠριθμοῦντο 146 ἑκατοντούτεις ἐπὶ 27 ἑκατομμυ-
ρίων κατοίκων.

Ἐν Ἰσπανίᾳ 401 ἐπὶ 18 ἑκατομμυρίων.

Ἐν Γαλλίᾳ 25 ἐπὶ 41,000,000.

Ἐν Ἑλβετίᾳ ἔξω κατὰ τὸν παρελθόντα νοέμ-
βριον 25 ἀνθρώποι (9 ἄνδρες καὶ 16 γυναῖκες) ἡλι-
κίας 105—109 ἐτῶν.

Καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ὑπολογίζεται ὅτι ζῶσι
σήμερον 500 περίπου ἑκατοντούτεις, ὧν 230 ἄν-
δρες καὶ 270 γυναῖκες.

[Journal de la Santé]

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ὁ Πελοπίδας καὶ ἡ σύζυγός του.

Ὅτε ὁ Κλεόμβροτος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαι-
μονίων εἰσέβαλεν εἰς Βοιωτίαν φέρων δεκαχιλι-
σίους ὀπλίτας καὶ χιλίους ἵππους καὶ εἰς τοὺς Θη-
βαίους ἐφάνητο ἐπικείμενος μέγας κίνδυνος, ὁ Πε-

λοπίδας πρὸς τὴν γυναῖκά του, ἥτις τὸν προέπεμπε
δακρῦσα καὶ τὸν παρεκάλει νὰ σώσῃ ἑαυτὸν, εἶπε :

— Ταῦτα, ὦ γύναι, πρέπει νὰ συμβουλευθῆς εἰς
ἰδιώτας, εἰς δὲ τοὺς ἀρχοντας πῶς τοὺς ἄλλους
νὰ σώζωσιν.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Ἡ στυπτηρία δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς κατὰ-
πανσιν αἰμορραγίας;

— Μάλιστα, εἶνε τὸ ἀπλούστερον φάρμακον,
διὰ τοῦ ὁποίου περιορίζεται ἡ αἰμορραγία τῆς ρι-
νὸς καὶ τῶν ἐλαφρῶν πληγῶν, προσερχομένων ἀπὸ
κοπὴν μαχαίριου κλπ. Ἡ χρῆσις αὐτῆς γίνεται ὡς
ἐξῆς : ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ τῆς ρινὸς, λαμβάνει
τις ὀλίγην λειοτριμμένην στυπτηρίαν καὶ εἰσπνέει
ταύτην, ὅπως τὸν ταμβάκον· ἐὰν δὲ περὶ πληγῆς
ἐκ μαχαίριου, τότε ἐπιπάσσει τὸ πληγὴν μέρος.

Ἡ στυπτηρία εἶνε ὅλως ἀκίνδυνος, ὥστε καὶ ἂν
δὲν ὠφελήσῃ, οὐδέποτε θὰ βλάψῃ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ θάνατος τοῦ Τσάρεβιτς.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας καὶ
ἐπίδοχος διάδοχος τοῦ θρόνου μέγας δούξ Γεώρ-
γιος ἀπὸ μακροῦ χρόνου πάσχων ἐκ στηθικοῦ νο-
σήματος ἀπέθανεν ἐσχάτως παρὰ τὸν Καύκασον,
ὅπου διέμενεν ἐνεκα τῆς ἡμερότητας τοῦ κλίματος.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀτυχοῦς ἡγεμονίδου συνέβη
ὡς ἐξῆς :

Τὴν 9ην ὥραν τῆς πρωίας ἐξεκίνησε μόνος ἐπὶ
αὐτοκινήτῳ ἀμάξης εἰς τὸν πρωϊνὸν περίπατόν
του. Ἐνῶ δ' ἐπανήρχετο, συνητήθη μετὰ τινος
χωρικῆς, ἥτις παρετήρησεν ὅτι ὁ Τσάρεβιτς ἐστα-
μάτησεν ἔξαφνα καὶ ἤρχισε νὰ αἰμοπτῇ.

Ἡ χωρική ἐτρεψε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν συνε-
κράτησε κλονούμενον.

— Τί ἔχετε; τὸν ἠρώτησε.

— Τίποτε, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

Ἡ χωρική ἐπροθυμοποιήθη νὰ φέρῃ ὕδωρ εἰς
τὸν μέγαν δούκα καὶ τὸν ἐβόηθη νὰ κατακλιθῇ
κατὰ γῆς καὶ νὰ πῆ ὀλίγον. Εὐθὺς κατόπιν ὁ
Τσάρεβιτς ἀπέθανεν ἠρέμα καὶ ἀνωδύνως.

Τὸ σῶμα αὐτοῦ μετεφέρθη ἀμέσως εἰς τὰ ἀνά-
κτορα, τὸ δὲ μέρος ὅπου ἐξέπνευσε περιεκλείσθη
διὰ κιγκλίδος.

Ἡ χωρική ἥτις παρέστη μόνη μάρτυς τῶν τε-
λευταίων στιγμῶν τοῦ μεγάλου δούκου ἐκλήθη ὑπὸ
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς χήρας Αὐτοκρατορίας, εἰς
ἰδιαιτέραν ἀκράσιν, ὅπως ἀφηγηθῇ τὰ κατὰ τὸν
θάνατόν του.

Ἄνθρωπος ἢ πίθηκος.

Τὸ ζήτημα τοῦτο πρόκειται νὰ λύσῃ τὸ Κακουρ-
γιοδικεῖον τοῦ Σικάγου ἐνεκα τοῦ ἐξῆς συμβάντος :

Μεταξύ τῶν διαφόρων ζώων ἰδιωτικῶν ζωολογικῶν κήπων τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρχε παράδειξόν τι ἓν, τὸ ὁποῖον ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ ἐπεδείκνυεν εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἀνθρωποποίητον, δηλαδὴ πρόγονον τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν δαρβινικὴν θεωρίαν σημειοῦντα ἀκριδῶς τὴν μεταβατικὴν κατάστασιν ἀπὸ τοῦ πιθήκου εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Δυστυχῶς τὸ ὄν τοῦτο διεκρίνετο ἐπὶ κτηνωδία, παρώργισε δὲ ἡμέραν τινὰ τόσον τὸν κύριόν του, ὥστε οὗτος τὸ ἐκτύπησε βαρέως διὰ χονδρῶν ξύλου καὶ ὁ λεγόμενος ἀνθρωποποίητος ἀπέθανε.

Ὁ φονεὺς πρόκειται νὰ δώσῃ λόγον τῆς πράξεώς του ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ θῦμα ἀνήκειν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, διότι τότε διεπραξεν ἀνθρωποκτονίαν. Ἐὰν ὅμως ἦτο ζῶον, δηλαδὴ πῖθηκος, ἀλλάσσει τὸ πρᾶγμα ἦτο κτηνὸν καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ τὸ φονεύσῃ, ἐὰν ἤθελε.

Προβάλλεται λοιπὸν εἰς τοὺς ἐνόρκους τοῦ Σικάγου τὸ δυσεπίλυτον τοῦτο ἐπιστημονικὸν πρόβλημα: εἶνε ἄνθρωπος ἢ πῖθηκος ὁ φονευθεὶς;

Πῶς ν' ἀναβαίνῃ τις κλίμακα.

Τὰ «Χρονικά τῆς Ἵγεινῆς» ἐκδιδόμενα ἐν Φιλαδέλφειᾳ τῆς Ἀμερικῆς δίδουσι τὰς ἐξῆς ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει τις ν' ἀναβαίνῃ κλίμακα.

Κατὰ τὸν ἀμερικανὸν ὑγιεινολόγον οἱ ἀναβαίνοντες κλίμακα κουράζονται ἰδίως, διότι στηρίζονται ἐπὶ τοῦ προσθίου ἄκρου τοῦ ποδὸς ὅπως ἀνέλθωσι τὰς βαθμίδας, τοῦτο δὲ καταπονεῖ ὀρισμένους μῦς τῆς κνήμης καὶ τοῦ ποδός, ἐπὶ τῶν ὁποίων πίπτει ὅλον τὸ βῆρος τοῦ σώματος.

Ὅπως ἀποφύγωμεν τοῦτο, ἀνάγκη νὰ προσέχωμεν ὅπως καταμερίζωμεν τὸ βῆρος τοῦ σώματος ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ πέλματος στηρίζοντες ὀλοκλήρον τὸν πόδα ἐπὶ ἐκάστης βαθμίδος.

Ἡ κοιμισμένη.

Συνεπληρώθησαν δεκαπέντε ἔτη ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐκοιμήθη τὸν ληθαργικὸν ὕπνον τῆς ἡ ἀνά πᾶσαν τὴν Εὐρώπην γνωστῆ γαλλίς κόρη ἢ γνωστῆ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἡ Κοιμισμένη τῆς Τενέλλης». Ἡ κόρη αὕτη ἐκοιμήθη κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1883 κατόπιν ἰσχυροτάτης συγκινήσεως — καὶ δὲν ἐξύπνησεν ἀκόμη!

Εἶχε τότε ἡλικίαν 19 ἐτῶν καὶ εἶνε σήμερον 34.

Κατέστη ἰσχυροτάτη καὶ ἡ ὠχρότης τῆς ἐμποιεῖ φρίκην. Ἐν τούτοις ὁ σφυγμὸς τῆς ἔχει 80 πλ. μούς. Εἶνε ἐξηπλωμένη μὲ τὰς χεῖρας σταυρωμένας, ἀλλ' ἐὰν ἀνασηκώσῃ τις τὸν βραχίονά της μένει εἰς τὸν ἀέρα. Εἶνε ἀπολύτως ἀναίσθητος καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος. Τὴν διατρέφουσι δὲ διὰ θρεπτικῶν κλυσμάτων.

Ὁ Ἀδάμ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Γερμανὸς ἐπιστήμων ἔσχε τὴν εὐτυχὴ ἰδέαν νὰ λύσῃ τὸ ἐξῆς πρόβλημα:

Ἄν ὅλοι οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχοντες ἄνθρωποι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος συνεχωνεύοντο καὶ ἀπετέλουσαν ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ὁποῖός τις θὰ ἦτο ὁ ὄγκος τοῦ φανταστικοῦ αὐτοῦ γίγαντος;

Ὁ Γερμανὸς ἔφθασεν εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα.

Ἵπολογιζομένου τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς γῆς εἰς 1,450,000,000, ὁ ὄγκος ὅστις θ' ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ συνόλου αὐτῶν ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνου σώματος θὰ εἶχεν ὕψος 18 χιλιομέτρων, κατ' ἀναλογίαν λοιπὸν ὁ πύργος Ἀίφελ θὰ ἔφθανεν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ γόνατός του. Ἐκαστον τῶν ὠτων του θὰ εἶχε μῆκος 45 μέτρων, ἐπὶ δὲ τῆς γλώσσης θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃσιν ἐλευθέρως γυμνάσια ὀκτώ πεζικὰ συντάγματα.

Ἡ περίμετρος τοῦ στήθους του θὰ ἦτο 950 μέτρων καὶ ὁ μέσος δάκτυλος τῆς χειρὸς θὰ εἶχε μῆκος 88 μέτρων. Τὸ πέλμα τοῦ ποδός του θὰ ἐκάλυπτεν ἐπιφάνειαν 27,000 τετραγωνικῶν μέτρων.

Βαδίζων ἐπὶ τῆς γηίνης σφαιρας θὰ ἠδύνατο ἐντὸς ἑξ λεπτῶν τῆς ὥρας νὰ φθάσῃ ἀπὸ τῶν Παρισίων εἰς τὴν Νέαπολιν.

Τέλος τὸ βῆρος τοῦ Ἀδάμ τούτου τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ὁ εφευρέτης του, θὰ ἦτο 70 δισεκατομμύρια χιλιogramμων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Μυοκτόνος χάρτης.

Ἀναμίξτε πιπέρι μαῦρον λεπτοτριμμένον μετὰ μέλιτος ἀναλελυμένου, διὰ τοῦ μίγματος ἀλείψατε σακτεροῦ χρώματος χάρτην καὶ ἀφήσατε αὐτὸν νὰ στεγνώσῃ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὅταν θέλετε νὰ τὸν μεταχειρισθῆτε, θέσατε ἐν τεμάχιον ἐντὸς πινακίου καὶ βρέξατέ το δι' ὕδατος σακχαρωμένου.

Τὸ βαρομέτρον.

Ἐπὶ τοῦ βαρομέτρου ὑπάρχουσιν ἀναγεγραμμέναι αἱ λέξεις: εὐμετάβλητος, καλὸς καιρὸς, σταθερὰ καλοκαιρία, μεγάλη ξηρασία καὶ ἔπειτα: βροχὴ ἢ ἄνεμος, μεγάλη βροχὴ, θύελλα. Πλανῶνται ὅμως οἱ ἀξιοῦντες νὰ ἐπαληθεύσωσι ταῦτα κατὰ γράμμα.

Ἐν τούτοις αἱ ἐνδείξεις τοῦ βαρομέτρου στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Ὅταν τὸ βαρομετρικὸν ὕψος ἀνέλθῃ τοῦ συνήθους κατὰ 5 ἢ 6 χιλιοστά τοῦ μέτρου, εἶνε τοῦτο πρόσημα ἀτμοσφαιρικῆς ἀλλοιώσεως, ὅταν δὲ κατέλθῃ κατ' ἴσον ποσὸν τοῦ συνήθους, προμηνύεται κακοκαιρία.

Καὶ ὅμως ἡ βαρομετρικὴ πτώσις δύναται νὰ ἐπέλθῃ χωρὶς νὰ συνεπαγάγῃ κακοκαιρίαν, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἡ ζῶνῃ τῶν κακοκαιριῶν εἶνε ἐγγύς. Σπανίως συμβαίνει νὰ βρέξῃ κατὰ τὴν βαρομετρικὴν ὕψωσιν, δύναται ὅμως νὰ πνεύσῃ ἄνεμος μὴ ἐνδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ βαρομέτρου ἂν ποτε ἐπέλθῃ βροχὴ, εἶνε αὕτη παροδική.

Οἰαδήποτε πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω ἀπότομος μεταβολὴ τοῦ βαρομέτρου εἶνε μικρᾶς διαρκείας καὶ ἀγγέλλει ἐν γένει κακοκαιρίαν.

Τὸ βαρομέτρον διατελεῖ εἰς ὕψωσιν, πνέοντος οἰουδήποτε ἀνέμου, ἀλλὰ τὰ ἀνώτερα μέσα ὕψη παρατηροῦνται κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ βореῖου ἀνέμου, τὰ δὲ κατώτερα κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ νότου.